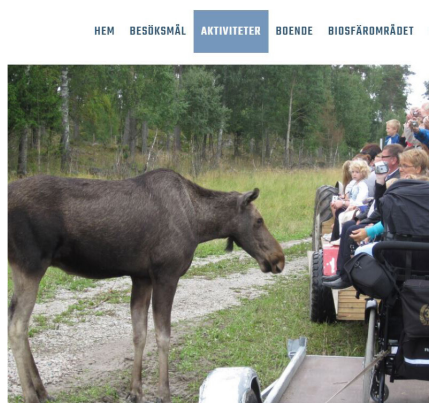

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2022

Verksamhetsberättelse 2022 för:

Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven

Nedre Dalälvens Intresseförening (NeDa)

Nedre Dalälvens Utvecklingsaktiebolag (NEDAB)

Koordinator för biosfärområdet: NeDa

Publiceringsdatum: 2023-02-15, godkänd vid årsstämman 2023-06-01

Kontakt: info@nedredalalven.se, www.nedredalalven.se

Bilder: copyright NeDa eller angivna fotografer

Framsidan visar ett axplock från NeDa:s verksamhet och projekt runt om i Nedre Dalälven under 2022.

Överst, från vänster: Fiskgjusen är en karaktäristisk art för Nedre Dalälven. Tyvärr noteras en minskning i området av häckande par. Under året har NeDa därför initierat ett forskningssamarbete i syfte att förstå varför och för att analysera historiska data. | Året-runt-arbetet hos Biologisk Myggkontroll innefattar en hel del fältdagar - här är det entomolog Sandra och bekämpningsbiolog Matilda som är i färd med att sätta ut några av verksamhetens 120 kläckfällor. | Helene Lindley på Ramsjö Gård i Morgongåva är en av de entreprenörer som jobbat med att sätta hållbarhetsmål för verksamheten genom vår nyframtagen biosfärmärkning.

Mitten: Upplev smaken av Nedre Dalälven är ett nytt projekt där syftet är öka utbudet av lokal mat och dryck hos biosfärområdets restauranger och caféer. Här är det Maria och James ägare till Kanel och Kummin Vedugnsbageri i Yttersätra, Stora Skedvi, som får besök. Paret fokuserar på hantverksmässigt gjorda surdegsbröd bakade med ekologiskt kulturmjöl. | Under året har ännu fler besökare hittat besöksmålen och aktiviteterna som marknadsförs via vår destinationsportal www.nedredalalven.se. Besökarantalet har i år ökat med åttio procent. | Kvalitativa leder för vandring, cykel, paddling med mera lockar besökare, samtidigt som de ger underlag för fler bärkraftiga besöksnäringens verksamheter. Under året har Tobbe gjort en förstudie kring utveckling av leder för bland annat cykel och vandring i området.

Nederst: Kustvy på Hållnashalvön i Tierps kommun är ett av besöksnäringens företag som utvecklat sin digitala närvaro och marknadsföring genom projektet Stärkt Besöksnäring i Biosfären. | NeDa har under året medverkat i arbetet "Ekosystembaserad havsförvaltning i Södra Bottenhavet" där bland annat arbetsgrupper bildats för få klarhet i predatortrycket på havsvandrade fisk från säl och skarv. | Som ett led i att utveckla ett brett samverkande nätverk kring restaurering av vattendrag i biosfärområdet initierade NeDa ett samarbete med prova-på-dagar i Gysingeforsarna.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bakgrund.....	5
Nedre Dalälvsamarbetet, NeDa	5
Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven.....	5
Organisation	5
Årsstämma.....	6
Styrelsens sammansättning.....	6
Revisorer.....	7
Valberedning	7
Styrelsemöten	7
Verksamhetsplan.....	8
Medlemmar	9
Verkställande direktör.....	9
Antal anställda samt arbetsfördelning	9
Biosfär - övergripande	10
Godkänd 10-årsutvärdering av biosfärområdet.....	10
Om godkännandeprocessen.....	10
Kort historik kring arbetet med utvärderingen	10
2014 års utvidgning av biosfärområdet - nu formellt godkänd av Unesco	11
Ny handlingsplan för biosfärområdet antagen	12
Biosfärkommunråd har bildats.....	13
Leaderstrategin kopplad till biosfärkonceptet	13
Forskningsprojekt och forskningssamarbeten	14
Forskningskonferens - Mötesplats Biosfär	14
Nytt forskningsprojekt kring fiskgjusar.....	15
Medborgarforskning - inbjudan från Biologisk Myggkontroll	15
Forskningsprojekt Multifunktionella landskap - ansökan avslagen.....	15
Biosfärambassadörer	15
Verksamhet 2022	16
Hållbar besöksnäring/turism	16
Projekt Destination Nedre Dalälven.....	16
Upplev Smaken av Nedre Dalälven - nytt projekt	17
Ledutveckling - ny förstudie	18
Projekt Stärkt Besöksnäring i Biosfären - summering	19
Biosfärmärkning - ett ständigt pågående hållbarhetsarbete	21
Öppet landskap	23
Multifunktionella landskap	23

INNEHÅLLSFÖRTECKNING (FORTSÄTTNING)

Hållbart fiske/Fiskevård.....	24
Projekt Samverkan mellan Fiskets Intressenter i Nedre Dalälven tas vidare	24
Anordnat informationsdag "fiskeförbättrande åtgärder"	25
Delaktiga i remissar "Kraftigt modifierade vatten"	25
Medverkar i ekosystembaserad havsförvaltning	26
Initierat dialog runt Gysingeforsarna	27
Arbetat dialogskapande i Tyttbofors-området	27
Samlat fiskerättsägare i Kågbo.....	27
Biologisk myggkontroll	28
Organisation	28
Stickmyggsbekämpning.....	28
Egenkontroll ett viktigt, men omfattande arbete	30
Inventering av blodsökande stickmyggor.....	30
Biologisk myggkontroll ute i världen	31
Efterlängtat studieresa tillbaka till upprinnelsen	32
Marknadsföring och aktiviteter	33
www.nedredalalven.se - portalen fortsätter att växa.....	33
Aktiviteter i biosfärnätverket	34
Svenska Biosfärprogrammet, Öråd, 31 augusti - 1 september	35
Biosphere for Baltic, nätverksträff, 24 - 26 oktober.....	35
Projekt BUS (Bevara Utveckla Stödja) i biosfären	36
Digital föreläsningsserie om natur, naturvård och biologisk mångfald.....	36
Restaurering av vattendrag - arbetsdagar 10 och 25 september	37
Fler guidade strövtåg på Hållnåshalvön	37
BUS-projektet 2017-2022 sammanfattat i broschyr	38
Prisutdelning - 2022 års Östersjöpris till NeDa	38
Ny biosfärkoordinator	39
NeDa:s årsavslutning - julmingel	40
NeDa:s medverkan i externa organ	41
Dalälvens Vattenvårdsförening / Dalälvens Vattenråd	41
Färnebofjärdens nationalpark.....	41
Övriga	42
Projekt drivna av Leader Nedre Dalälven 3	43
SlowTrips (Projekt för hållbar besöksnäring/turism)	43
Ung i Nedre Dalälven 2.0 (Ungdomsprojekt)	44
Academy Adventure Leader (Ungdomsprojekt).....	45

BAKGRUND

NEDRE DALÄLVSSAMARBETET, NeDa

Nedre Dalälvens Intresseförening (NeDa) och Utvecklingsaktiebolag (NEDAB) bildades 1986 med kansli i Gysinge. Det geografiska verksamhetsområdet sträcker sig från Säter i Dalarna till havet vid Älvkarleby. Sett från älvperspektiv är området cirka 17 mil långt. NeDa har varit huvudman och samordnare för biosfärområdet sedan arbetet med förstudie och ansökan till Unesco startade 2004.

NeDa har till uppgift att med utgångspunkt från Nedre Dalälvens unika och höga natur- och kulturmiljökvaliteter samt det centrala och strategiska läget i landet verka för att:

- övergripande ge regionen en positiv profilering
- gagna medlemmarna
- utveckla turismen
- bidra till inflyttning av hushåll och företag

Utvecklingsarbetet ska ske med beaktande av de areella näringarnas intressen, natur-, kultur- och miljöintressen samt medlemmarnas övriga intressen. FN-organet Unesco:s utnämning av Nedre Dalälven till biosfärområde 2011 genomsyrar NeDa:s hela verksamhet.

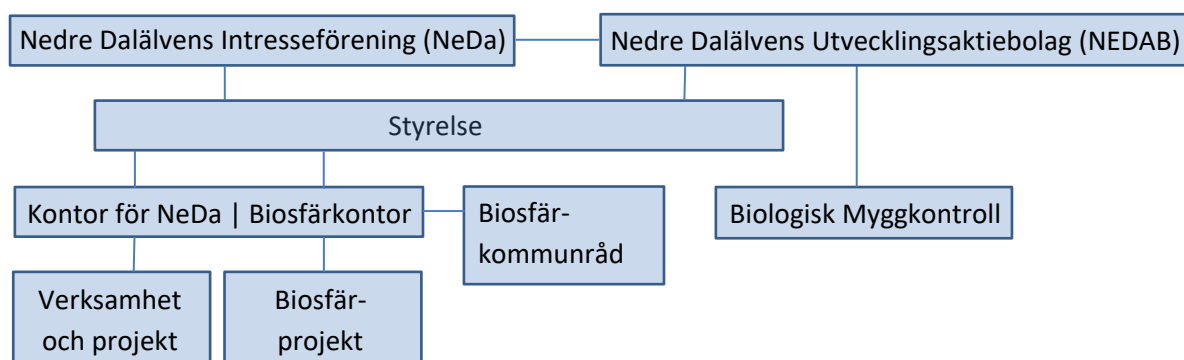
BIOSFÄROMRÅDE ÄLVLANDSKAPET NEDRE DALÄLVEN

Älvlandskapet Nedre Dalälven utnämndes av Unesco till biosfärområde 2011 och blev därmed det tredje området i landet som fått den statusen. Biosfärområden ska:

- gynna de boende i området genom social och ekonomisk utveckling
- värna den biologiska mångfalden
- vara modellområden för hållbar utveckling
- vara arenor för forskning och utbildning

Den inledande tiden som biosfärområde beskrivs i rapporten "De första fem åren som biosfärområde". Under 2022 har 10-årsrapporten granskats och godkänts av Unesco. Den speglar åren 2011 - 2020. Båda rapporterna finns att läsa på www.nedredalalven.se.

ORGANISATION

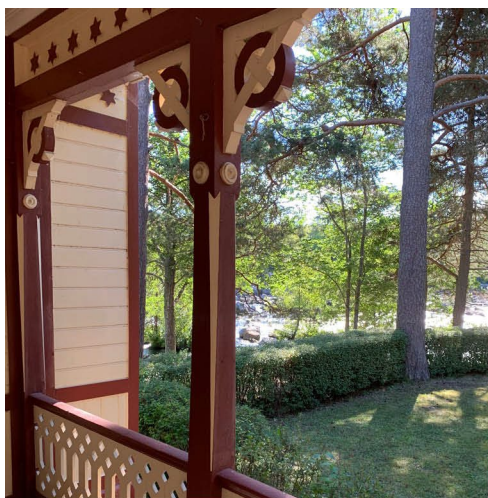

Leader Nedre Dalälven 3 är en egen juridisk person som omfattar samma geografiska område som NeDa och delar kontor och delvis också personal. Kan beskrivas som en "verktygslåda" för utvecklingen i området.

ÅRSSTÄMMA

Årsstämman 2022 ägde rum den 11 maj på Laxön i Älvkarleby. Omgivna av Nedre Dalälvens brusande forsar höll vi till i Officersmässen där ordförande Peter Kärnström hälsade alla välkomna.

Förutom sedvanliga årsmötesförhandlingar så presenterade biosfärkoordinator Elias Regelin tankar kring handlingsplanen för biosfärområdet åren 2023-2025. Vidare gav projektledare Henrik Thomke en redovisning av arbetet kring fiskevården i biosfärområdet och dess utveckling. Våra två nyanställda verksamhetsutvecklare inom besöksnäring presenterade sig och sina verksamhetsområden; Tobbe Öman berättade om ledutveckling och Pia Wallner talade om sitt arbete med fokus på lokal mat och dryck. Jan O. Lundström, verksamhetsledare för Biologisk Myggkontroll, berättade om bekämpningsverksamheten med bland annat tillståndsansökning, behov av nyanställningar samt fortsatt arbete med monitorering, egenkontroll och forskning.

Årsstämman hölls i Officersmässen på Laxön i Älvkarleby. Lilla bilden; vy ut från verandan. Stora bilden: den anrika byggnaden tvärs över älvfåran som har huserat Älvkarleby Turist och Konferenshotell.

STYRELSENS SAMMANSÄTTNING

ORDINARIE LEDAMÖTER

FÖR KOMMUNER

Peter Kärnström	Sandvikens kommun, ordförande
Marie Wilén	Heby kommun, vice ordförande
Erik Kolm	Tierps kommun
Stefan Palm	Avesta kommun
Mats Nilsson	Säters kommun

FÖR MARK- OCH VATTENÄGARE

Pirjo Gustafsson	LRF Dalarna / LRF Gävleborg
Niklas Trogen	Stora Enso Skog

FÖR ÖVRIGT NÄRINGSLIV

Karin Bengtsgård	Bengts och Tyttbo gård
------------------	------------------------

SUPPLEANTER

FÖR KOMMUNER

Erik Hamrin	Sala kommun
Göran Hoffman	Hedemora kommun
Erik Holmestig	Gävle kommun
Marie Pettersson	Älvkarleby kommun

FÖR MARK- OCH VATTENÄGARE

Marco Blixt	Fortum Sverige
Thomas Bertilsson	Upplandsstiftelsen

REVISORER

Auktoriserad revisor för 2022 var BDO med Daniel Carlborg som huvudansvarig.
Lekmannarevisor har varit Maritha Hansson.

VALBEREDNING

Valberedningen har bestått av Kerstin Almén, Sandvikens kommun, sammankallande,
samt Jonas Nyberg, Tierps kommun och Johanna Ydringer, Billerud Korsnäs.

STYRELSEMÖTEN

Styrelsen har utöver årsstämman haft fyra möten under året, varav ett digitalt. Ett möte hölls i den stora eldpallkojan i Tyttbo i Avesta kommun och de övriga har hållits hos NeDa i Gysinge.

Vid årets möten har våra medlemsorganisationer fått möjlighet att presentera sin verksamhet vilket varit mycket uppskattat från övriga i styrelsen. Stora Enso gjorde en presentation vid vårt digitala möte den 2 februari och Tyttbo forsfske berättade om sin verksamhet den 7 april i Tyttbo.

Karin Bengtsgård och Börje Tollvik, Tyttbo Forsfiske, välkomnar styrelsen till möte i eldpallkojan. | Tyttboforsen ligger i Färnebofjärdens nationalpark. Nationalparksförvaltningen förbereder nu arbetet med att återställa forsens till ett mer naturligt tillstånd efter rensningar under flottningsepoken som sträckte sig ända fram till 1971.

VERKSAMHETSPLAN

Styrelsen beslutade vid sitt möte den 9 december 2021 att anta den ettåriga verksamhetsplanen för 2022. 2023 års ettåriga verksamhetsplan antogs av styrelsen vid sitt möte 1 december 2022.

VERKSAMHETSPLAN 2022

BIOSFÄROMRÅDE ÄLVLANDSKAPET NEDRE DALÄLVEN

- Handlingsplanen färdigställs i juni 2022.
- BUS-projektet fortsätter även 2022 med fokus på kommunikation om "biosfärbegreppet" och samverkan kring hållbar utveckling i området.
- Ett kommunalt "biosfärråd" ska inrättas.
- Kopplingen mellan biosfärområdet och vetenskap/lärande är fortsatt ett prioriterat område. De forskningssamarbeten som initierades under 2021 fortsätter 2022.
- Arbetet med fiskets intressenter i området är en fortsatt prioritering även under 2022.
- Vi vill under 2022 återknyta kontakterna med skogens aktörer i området för att tillsammans med dem jobba för hållbar utveckling med skogen som resurs.
- En aktivitet för yngre barn kopplat till Östersjöfonden genomförs.

BIOLOGISK MYGGKONTROLL

- Löpande verksamhet och dess finansiering är en fortsatt prioriterad fråga och en stor del av vår verksamhet.
- Forskningssamarbeten med Biosfäranknytning prioriteras bland annat genom att en Entomolog med forskningsprofil anställs.
- Arbetet med organisationsutvecklingen fortsätter. En bekämpningsbiolog är anställd och ska skolas in i arbetet.

DESTINATIONSUTVECKLING

- Kommunikationsinsats för att visa upp Nedre Dalälvsområdet som attraktivt att bo, leva och verka i såväl som att besöka
- Slow Trips konceptet med dess fokus på hållbar besöksnäring utvecklas i samverkan med Leader Nedre Dalälven.
- Personlig och intensiv stöttning till besöksnäringens entreprenörer inför säsongen 2022 prioriteras.

ÖVERGRIPANDE

- Utveckla och kommunicera samordnarrollen för att öka kännedomen om hela verksamheten.
- Arbete med utveckling av nya verksamheter och projekt i linje med vårt basuppdrag prioriteras 2022.
- Arbetet med medlemskontakter inklusive kommunrundor prioriteras 2022.
- Kommunikation om och utveckling av medlemsnytta prioriteras 2022.

MEDLEMMAR

Alsbo ägg	Hedemora kommun	Upplandsstiftelsen
Avesta kommun	LRF Dalarna / LRF Gävleborg	Vattenfall
Bengts & Tyttbo Gård	Sala kommun	Älvkarleby kommun
Billerud Korsnäs	Sandvikens kommun	Äventyrarna
Fortum Sverige	Stora Enso Skog	Östa Fishing
Gävle kommun	Säters kommun	
Heby kommun	Tierps kommun	

VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR

VD är Charlotta Heimersson, som också är verksamhetsledare för Leader Nedre Dalälven 3.

ANTAL ANSTÄLLDA SAMT ARBETSFÖRDELNING

Antalet anställda i NeDa och dotterbolaget NEDAB uppgick i slutet av 2022 till 15 årsarbeten fördelade på 17 anställda, varav 3 årsarbeten i föreningen och 12 i bolaget. Arbetet som direkt berör biosfärkontoret omfattar knappt 3 årsarbeten fördelat på 9 anställda.

Biosfärarbetet samordnades av Elias Regelin. Elias har under året även varit projektledare för kommunikationsprojektet BUS i biosfären samt lett framtagningen av biosfärområdets nya handlingsplan. I biosfärarbetet deltog även VD Lotta Heimersson, projektledare Henrik Thomke kring främst fiskevårdsfrågor, projektledare Pia Wallner kring mat & dryck, projektledare Tobbe Öman med ledutveckling, projektledare Johan Hedin med destinationsutveckling och Magnus Pamp som arbetat med biosfärmärkning samt administratör Karin Andersson och ekonom Kickie Zetterberg.

BIOSFÄR - ÖVERGRIPANDE

GODKÄND 10-ÅRSUTVÄRDERING AV BIOSFÄROMRÅDET

Utvärderingen av Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven har inte bara fått med beröm godkänt, vilket innebär att många bra saker har åstadkommits i området åren 2011-2021, utan utvärderingen har också utsetts av Unesco till en global förebild.

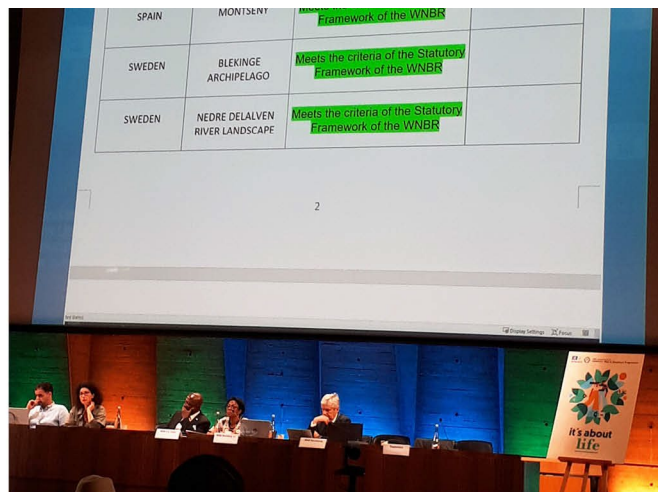
"I år har den globala styrelsen för biosfärprogrammet bedömt 21 utvärderingar. Tre av dessa har fått det fina omdömet att de håller mycket hög kvalitet och bör därför användas som modell för hela det globala nätverket av biosfärområden. Från Sveriges sida är vi mycket stolta över att Älvlandskapet Nedre Dalälvens utvärdering är en av dessa tre." Johanna MacTaggart, Biosfärprogrammet Sverige.

OM GODKÄNNANDEPROCESSEN

I juni varje år brukar den globala styrelsen för biosfärprogrammet, International Co-ordinating Council of MAB Programme, förkortat MAB-ICC, tillkännage vad de anser om de inkomna utvärderingarna och vilka som har fått godkänt. Det brukar vara ett högtidligt tillfälle då nya biosfärområden utses och utvärderingar får utlåtande. Alla 10-årsutvärderingar och biosfärområdesnomineringar bereds inför MAB-ICC:s beslut av en expertkommitté, International Advisory committee for Biosphere Reserves, som ger sitt utlåtande som underlag.

KORT HISTORIK KRING ARBETET MED UTVÄRDERINGEN

NeDa:s arbete med 10-årsutvärderingen började i mars 2020. Elias Regelin samlade in och sammanställde drygt 150 sidor med information kring utvecklingen i biosfärområdet 2011-2020. Några av oss andra på biosfärkontoret bistod med att skriva delar och bistå med information samt att läsa och kommentera den gedigna luntan. I början av september 2021 lämnade vi in 10-årsutvärderingen av Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven till den svenska biosfärkommittén för vidarebefordran till International Advisory committee for Biosphere Reserves, för granskning.

Stolta citerar vi ur det globala biosfärprogrammets beslut att godkänna vår 10-årsutvärdering:
"The Advisory Committee congratulated the authorities on their excellent work and the quality of the report. The Committee also thanked and congratulated the Board of Nedre Dalälven River Landscape Biosphere Reserve on the work undertaken and recommended that the report be shared as a model for the WNBR."

NY HANDLINGSPLAN FÖR BIOSFÄROMRÅDET ANTAGEN

Biosfärområdet har tagit fram en handlingsplan för 2023-2025. Den ska utgöra ett styrdokument för biosfärkontorets arbete tillsammans med våra samarbetsaktörer de kommande tre åren. Processen med att ta fram handlingsplanen startade för ett år sedan. Möten har hållits med våra nio kommuner, fyra länsstyrelser och regioner samt med LRF, Naturskyddsföreningen och andra lokala aktörer.

- Förutom att styra biosfärkontorets arbete hoppas vi att handlingsplanen ska underlätta för oss att berätta om vad vi gör samt hur andra kan samarbeta med oss och dra nytta av att vi är utsedda till ett modellområde för hållbar utveckling, säger Elias Regelin, biosfärkoordinator.

- I området finns många aktörer som arbetar för en hållbar utveckling, fortsätter Elias. Vi vill gärna samarbeta med fler av dessa aktörer för att kunna lära av varandra och hjälpas åt. Biosfärområdet ska också fungera som en arena där olika intressen kan mötas.

Handlingsplanen är indelad i fyra fokusområden. **Levande vatten** handlar om att samordna aktörer som nyttjar och förvaltar vattnet, att återställa vattenmiljöer och verka för att den havsvandrande fisken åter kan ta sig upp i älven, föröka sig och förvaltas på ett långsiktigt hållbart sätt. **Hållbar besöksnäring och friluftsliv** handlar om att inspirera den lokala besöksnäringen till att arbeta hållbart, synliggöra lokala aktörer och öka samverkan dem emellan, att hjälpa besökare att hitta ut i naturen samt inspirera till och möjliggöra ett hållbart resande inom området. **Multifunktionella landskap** handlar om att hitta lösningar där olika behov och intressen kan samsas. Det kan handla om att inspirera till olika sätt att bruka marken, att vid behov skapa dialog mellan aktörer med olika intressen eller att testa nya metoder och naturbaserade lösningar. **Biologisk myggkontroll** handlar om att effektivisera bekämpningsmetoden, tillgängliggöra data, forska om stickmyggor och bekämpningsmetoder samt att sprida kunskap om detta. I handlingsplanen finns också en rad **tvärgående mål** som handlar om att sprida goda exempel, skapa engagemang och delaktighet samt att främja kunskap och forskning i området.

LEVANDE VATTEN

HÅLLBAR BESÖKSNÄRING OCH FRILUFTSLIV

MULTIFUNKTIONELLA LANDSKAP

BIOLOGISK MYGGKONTROLL

Lotta och Elias i samspråk om handlingsplanen. Agenda 2030 och de globala målen pekar ut riktningen för en hållbar utveckling medan vi som biosfärområde går före och visar hur det är möjligt. I handlingsplanen är det angivet vilka globala mål som respektive fokusområde bidrar till. Handlingsplanen finns att ladda ner på www.nedredalalven.se.

BIOSFÄRKOMMUNRÅD HAR BILDATS

Under året har ett biosfärkommunråd för Nedre Dalälven bildats. Rådet som består av tjänstemän från respektive kommuner ska bistå biosfärkontoret med kontakter och kompetens som rör biosfärområdets mål.

Rådet möttes första gången den 25 februari i Gysinge. Då diskuterades innehållet i den kommande handlingsplanen. Med på mötet deltog även den nationella koordinatör för Sveriges biosfärområden. Sedan dess har ett digitalt uppföljningsmöte hållits. Biosfärkontoret har även haft individuell kontakt med flera av representanterna under året. Fokus för rådet ligger på att skapa samarbeten.

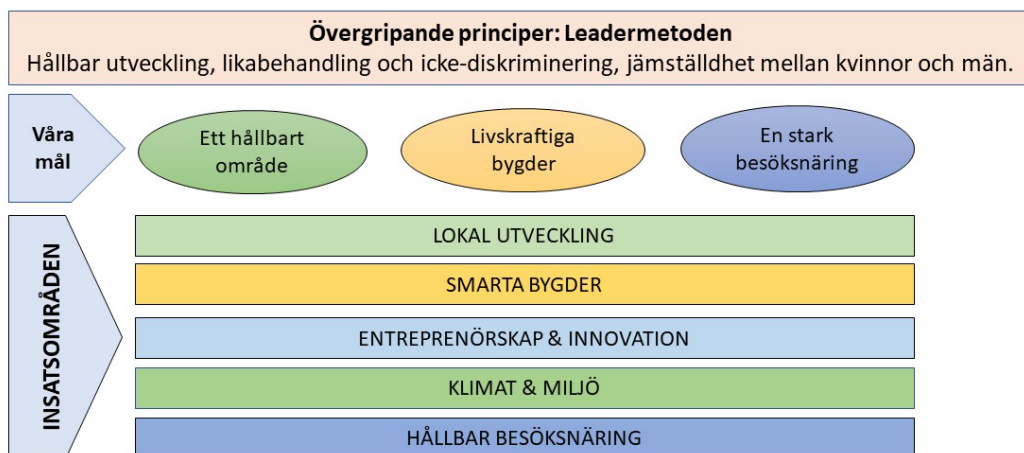
LEADERSTRATEGIN KOPPLAD TILL BIOSFÄRKONCEPTET

Leader Nedre Dalälven har en ny Leaderstrategi för 2023 - 2027. Eftersom leaderområdet och biosfärområdet delar gemensam geografi fick strategiprocessen redan från ett tidigt skede ett stort fokus på hållbar utveckling och Agenda 2030.

I strategiprocessen har man tagit hänsyn till kommunala översiktsplaner och program samt de fyra regionala utvecklingsstrategier som berör området. Men framför allt har den genomsyrats av ett omfattande lokalt förankringsarbete där cirka 250 personer från olika sektorer i samhället har deltagit.

I samtliga lokala processer kom biosfärområdets betydelse för utveckling upp som en viktig del, vilket särskilt syns i ett av målen "Ett hållbart område" samt i ett av insatsområdena "Klimat & Miljö", men även för strategin i stort.

Vår vision: "Tillsammans skapar vi en välkomnande och smart landsbygd där utveckling sker med hänsyn till naturen"

Strategin för Leader Nedre Dalälven 3 finns att läsa i sin helhet på www.leadernedredalven.se.

FORSKNINGSPROJEKT OCH FORSKNINGSSAMARBETEN

FORSKNINGSKONFERENS - MÖTESPLATS BIOSFÄR

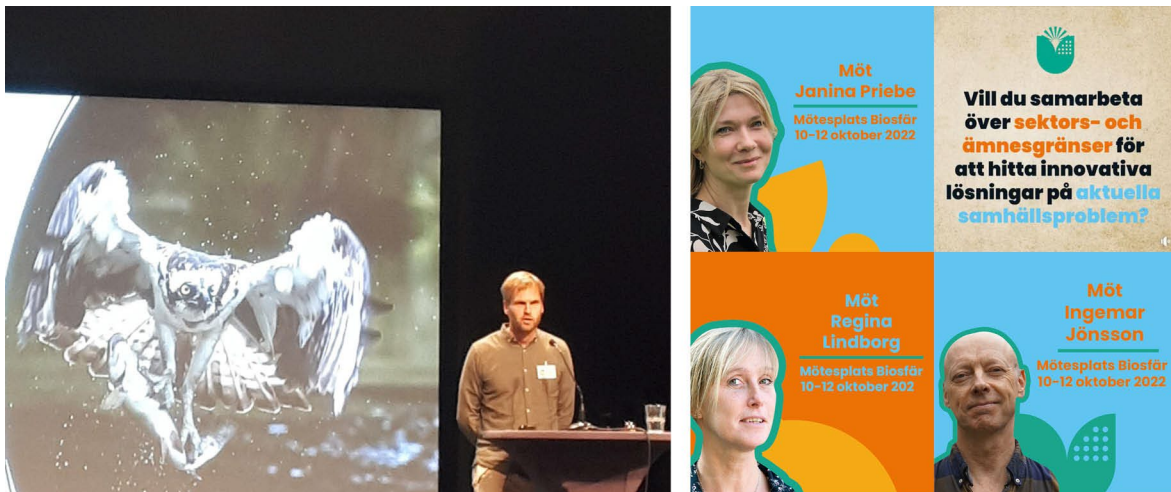
10-12 oktober pågick forskningskonferensen "Mötesplats Biosfär" både i Umeå och Kristianstad sammankopplade via videolänk. Vid konferensen sammanstrålade forskare, samhällsaktörer, beslutsfattare och forskningsfinansiärer för att gemensamt upptäcka möjligheten med biosfärområden som arenor för forskning och innovation relaterad till de globala hållbarhetsmålen.

- Som biosfärområde måste vi veta att vårt arbete för en hållbar utveckling gör skillnad, säger Elias Regelin. Vi ska också testa nya lösningar och omvandla dessa till kunskap som kan spridas till andra områden med liknade utmaningar. Då är det bra att få hjälp av forskare.

- Det var en ofantlig bredd på de olika presentationerna, fortsätter Elias. Jag har lärt mig en massa om allt från hur landskap kan bevaras samtidigt som de nyttjas för flera olika intressen till hur barn och ungdomar engagerar sig i miljöfrågor och landsbygdsutveckling. Speciellt givande var alla diskussioner på scen och i fikapauserna.

Elias passade även på att presentera frågor som Biosfärområde Nedre Dalälven skulle önska att någon forskade på. Han tog bland annat upp att vi skulle gärna se att någon tog reda på hur vi kan bevara de grova asparna längs älven utan att bävern tar dem. Asparna är viktiga för hackspettar, flera lavar, insekter och andra arter.

- En annan fråga som vi vill veta mer om är hur bävern påverkar landskapets vattenhållande förmåga, säger Elias. Kan dess fördämningar hindra översvämningar och höja grundvattennivån? Jag nämnde även kunskapsbehovet som finns kring våra älvängar. Dessa kan bli viktigare som beredskapsmarker i framtiden då torrår antagligen kommer att bli vanligare. Jag bor själv vid en älväng och den är alltid grön på sommaren oavsett hur torrt det är i resten av landskapet. Kanske borde vi börja hävda dessa ängar igen så vi är säkra på att ha bete och hö till traktens djur? Det skulle vi vilja att någon forskare undersökte.

Konferensen "Mötesplats Biosfär" arrangerades av Biosfärprogrammet Sverige, Lunds universitet, Umeå universitet och SLU i Umeå, i samarbete med Biosfärområde Kristianstads Vattenriket och Biosfärområde Vindelälven-Juhtatähkka samt biosfärkandidaturen Vombsjösjönsänkan.

NYTT FORSKNINGSPROJEKT KRING FISKGJUSAR

Biosfärkontoret är sammankallade för en grupp forskare, inriktade på biologi, från Högskolan i Gävle och Naturhistoriska Riksmuseet.

Flera fiskgjusepar brukar häcka i och omkring Färnebofjärden. Inventeringar visar dock att antalet minskat på senare år. För att ta reda på varför planerar Nedre Dalälvens Intresseförening tillsammans med Högskolan i Gävle och Naturhistoriska Riksmuseet ett forskningsprojekt med kameraövervakning av boplatser i biosfärområdet samt en analys av historiska data.

- Tanken var att vi redan i somras skulle genomföra en förstudie som test av metoden för kameraövervakning, säger Elias Regelin. Förhoppningen är nu att vi kommer till skott sommaren 2023.

Fortum bidrar med medel till förstudien och Länsstyrelsen i Gävleborg stöttar med båt och personal. Med hjälp av kameraövervakning hoppas forskargruppen kunna ta reda på i vilken omfattning fiskgjusarna utsätts för störningar i närhet till boplatserna.

MEDBORGARFORSKNING - INBJUDAN FRÅN BIOLOGISK MYGGKONTROLL

I början av juni skickade vi ut en förfrågan till allmänheten via sociala media och vårt nyhetsbrev. Tanken var att vår myggforskare Jenny Hesson som studerar myggen som finns i Nedre Dalälvsområdet skulle få lite hjälp. Responsen blev över förväntan då ett tiotal boende längs älven snabbt anmälde sitt intresse. Exakt vad det var Jenny ville ha hjälp med kan vi inte avslöja än.

FORSKNINGSPROJEKT MULTIFUNKTIONELLA LANDSKAP - ANSÖKAN AVSLAGEN

Älvlandskapet Nedre Dalälven deltog under 2022 tillsammans med de andra svenska biosfärområdena i en ansökan till ett forskningsprojekt om multifunktionella landskap. Dessvärre avslogs vår ansökan. Tanken med projektiden var att öka kunskapen om multifunktionella lösningar och en landskapsförvaltning som möjliggör en ökad biologisk mångfald, fungerade ekosystemtjänster samt att bidra till att nå miljömålen. Arbetet leddes av Mittuniversitetet tillsammans med en rad andra lärosäten.

BIOSFÄRAMBASSADÖRER

Biosfärambassadörer i vårt biosfärområde är personer som i sitt arbete träffar både besökare, turister och boende i hela NeDa-området och delar med sig av information om biosfärområdet. Fem biosfärambassadörer har varit verksamma under året.

VERKSAMHET 2022

HÅLLBAR BESÖKSNÄRING/TURISM

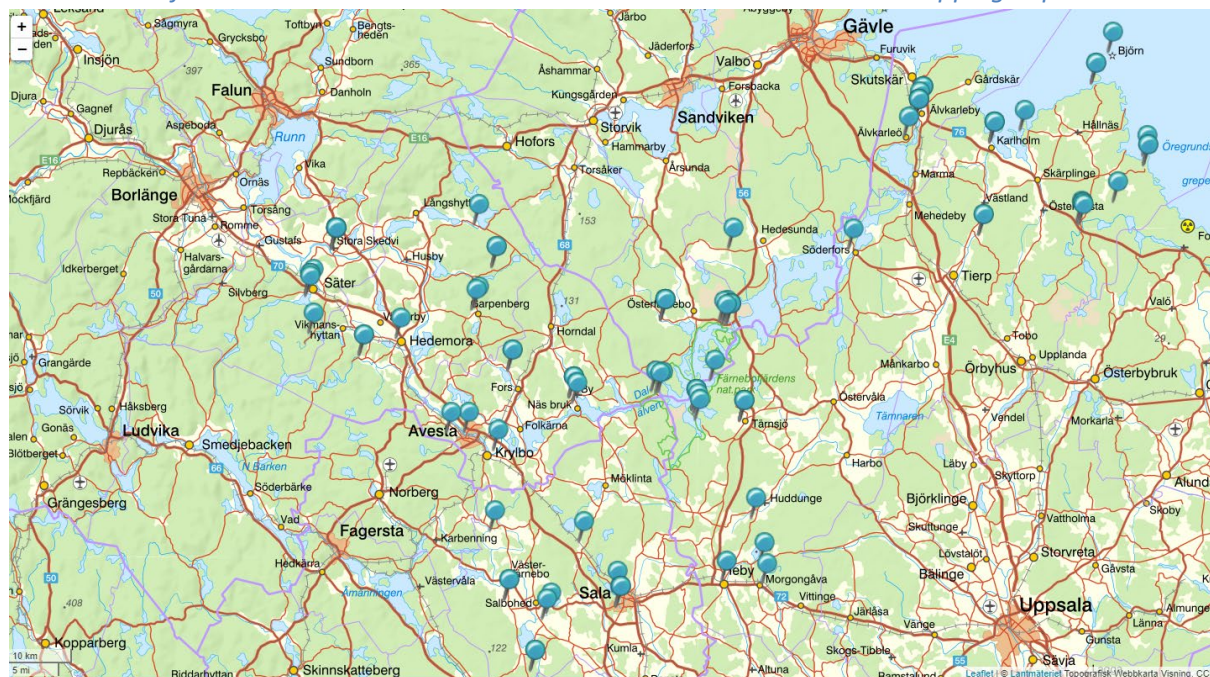
Turismfrågorna har alltid varit en stor del av NeDa:s verksamhet. NeDa:s turistnätverk, ett informellt nätverk av besöksmål, logianläggningar, entreprenörer, lokalproducenter och aktiviteter, varierar år från år men rör sig om cirka 100 verksamheter. De enskilda turistverksamheterna i området har oftast var för sig inte tillräckliga resurser för till exempel marknadsföring, utveckla varumärke och hänga med i den digitala utvecklingen. NeDa har därför en betydelsefull roll som samordnare. Det övergripande målet är att öka antalet sysselsatta inom turismen och att bidra till en attraktiv bygd.

NeDa har under året anställt två nya verksamhetsutvecklare, Pia Wallner och Tobbe Öman, som arbetar inom besöksnäring och friluftsliv. Pias huvudinriktning är lokal mat och dryck, och Tobbe har ledutveckling och friluftsliv som sitt huvudsakliga fokusområde. Pia och Tobbe anställdes i samband med att Henrik Thomke som under många år ansvarat för flera av NeDa:s frågor rörande besöksnäringen trappat ner för att fortsättningsvis koncentrera sig på hållbart fiske och fiskevård. Johan Hedin har tagit över Henriks roll som projektledare för Slow Trips.

PROJEKT DESTINATION NEDRE DALÄLVEN

Destination Nedre Dalälven är ett flerårigt leaderprojekt som drivs av NeDa med syfte att genom främst digital utveckling stärka attraktiviteten hos Nedre Dalälvsområdet och områdets turistprodukter. Målet är ökad samverkan mellan turistverksamheterna, produktutveckling och ökad kompetens och kunskap om digitala kanaler.

- Under 2022 avslutades och slutredovisades projekt Destination Nedre Dalälven, berättar Johan Hedin. Arbetet har sammanfattats i en slutrapport som finns att läsa på vår hemsida. En stor del av arbetet i projektet har bestått i framtagande och utvecklandet av www.nedredalalven.se. Det arbetet övergår nu i en utvecklande och förvaltande fas där de olika projekt och verksamheter som drivs av NeDa ansvarar för att sina respektive delar uppdateras och utvecklas. Vid projektets avslutande under hösten fanns det 83 kommersiella och ickekommersiella verksamheter upplagda på hemsidan.

Verksamheterna inom besöksnäring som marknadsförs via destinationsportalen www.nedredalalven.se. På kartan visas deras geografiska spridning i biosfärområdet.

UPPLEV SMAKEN AV NEDRE DALÄLVEN - NYTT PROJEKT

NeDa har påbörjat ett hållbart och långsiktigt arbete att stärka utvecklingen av lokal mat och dryck och dess aktörer. Projektet "Upplev smaken av Nedre Dalälven" är början på detta arbete. De övergripande målen är att stärka utvecklingen, öka utbudet av lokalproducerade råvaror och produkter hos restauranger, caféer, gårdsbutiker och saluhallar i området.

- Under sommaren och tidig höst ägnade jag mig åt att ta kontakt med mat- och dryckesaktörer i området, berättar Pia Wallner, projektledare för "Upplev smaken av Nedre Dalälven". Jag har också talat med tjänstepersoner på våra nio kommuner som arbetar med aktörerna inom mat och dryck, intressenter som LRF och producentföreningar i de fyra länen som ingår i biosfärområdet.

- Genom dessa samtal och möten har projektplanen mejslats fram, fortsätter Pia. Efter dialog med Leader Nedre Dalälven beslutades att projektet skulle drivas av dem. Vid möte med LAG-styrelsen fick jag med mig bra kommentarer och tips som jag tagit med i det fortsatta arbetet med att forma projektet i en passande riktning för aktörerna i biosfärområdet. Projektet startade sedan 1 oktober.

Syftet med projektet är främst att öka det lokala utbudet av mat och dryck hos biosfärområdets restauranger och caféer. För att det ska lyckas är det tänkt att projektet ska bidra till att långsiktigt skapa hållbara kontakter samt samverkan och nätverkande mellan intresserade restauratörer och producenter i biosfärområdet. Projektet ska också se till att möta de lokala mat- och dryckesaktörernas behov av ökad kunskap och information.

Allt eftersom nya samarbeten och produkter utvecklas är tanken att dessa ska lyftas fram på bland annat Nedre Dalälvens destinationsportal www.nedredalalven.se genom en ny aktivitets- och -evenemangskalender och ny kartfunktion.

Att främja lokal produktion av mat och dryck handlar mycket av nätverksarbete. Dels gäller att skapa kontakter mellan producenter, butiker och restauranger, dels handlar det om att skapa förståelse kring behov och utbud. Pia har kuskat runt i Nedre Dalälven under året, här är några av de hon mött. Från vänster; kunskapsutbyte med besöksnäringsskollegor i Mellansverige. | En udda, men intressant fågel - SM i Utomhusmatlagning. En deltagning hölls i Gysinge där lokala lag och lokala råvaror möttes. | Hos Madelaines Farm i Skärplinge erbjuder man både lokalproducerade grönsaker och så kallat mikrogrönt som man själva odlar i butiken.

LEDUTVECKLING - NY FÖRSTUDIE

NeDa har beviljats projektstöd från Naturvårdsverket för en förstudie kring vandringsleder inom biosfärområdet. Naturvårdsverket har ett uppdrag att utveckla samordningen av vandringsleder i landet. Biosfärområde Nedre Dalälven är visserligen inte en regional förvaltning, men däremot ett tematiskt område som skulle kunna vara en resurs för Naturvårdsverket gällande utvecklingsfrågor kring vandringsleder.

- Med förstudien vill vi undersöka hur vi kan utveckla arbetet med vandringsleder tillsammans med våra nio medlemskommuner inom biosfärområdet, säger Tobbe Öman, verksamhetsutvecklare. Vi har flera organisationer inom biosfärområdet som är huvudmän för vandringsleder, både kommunala och regionala samt Upplandsstiftelsen. Förstudien ska vara klar i februari 2023.

Under året har NeDa lagt en grund för ett inofficiellt nätverk inom ledutveckling där Tobbe är sammankallade. Tre studiebesök gjordes inom ramen för förstudien till andra biosfärområden, bland annat Biosfärområde Blekinge Arkipelag. Vid besöket låg fokus på deras satsning ARK 56 som är ett nätverk av leder genom Blekinge skärgård.

- Det blev tydligt att de ARK56-anslutna aktörerna kommit långt i att skapa en gemensam plattform, säger Tobbe. Man både marknadsför sig under en gemensam flagg och samverkar kring att utveckla hållbarheten för besöksnäringen i området. Det var imponerade att se att Blekinge Arkipelag nått ut över världen med sina paketeringar av naturbaserade ledaktiviteter och att man faktiskt blivit omskrivna i brittiska National Geographic just för dessa. Vi i Nedre Dalälven har minst lika bra upplevelser att erbjuda!

Tobbe har gjort en del studiebesök under året för att hämta hem goda exempel till kommande ledutvecklingsprojekt. Från vänster. Blekingesatsningen ARK 56 visade fram ett enhetligt grepp när det gäller tydliga kartor samt skyltning och märkning av leder. | Samarbeten kring nya lokala leder är viktigt. Här inviger Avestas kommunalråd Lars Isaksson en ny etapp på Bruksleden, från Stationsparken, Avesta Krylbo tågstation, längs Älvpromenaden på båda sidor om Nedre Dalälven genom Koppardalen och Gamla Byn vidare mot Avesta Visentpark till Tråbacken. | Även biosfärområde Östra Vätternbranterna fick en påhälsning från Tobbe.

PROJEKT STÄRKT BESÖKSNÄRING I BIOSFÄREN - SUMMERING

I mars 2021 fick vi besked om projektmedel för projektet från Tillväxtverket med medfinansiering via Region Uppsala. Syftet var att tillsammans med näringslivsfunktionerna hos Älvkarleby, Tierps och Heby kommuner stärka verksamheterna inom besöksnäringen med målet att de snabbare ska kunna ställa om och anpassa sina verksamheter digitalt vid behov, samt bli mer hållbara både ekonomiskt, ekologiskt och socialt.

Arbetsmetoden var väldigt praktiskt inriktad och hade satt ett mål att på kort sikt nå femton verksamheter, utvalda i samarbete med kommunernas turismansvariga, med individuellt anpassad hjälp av en personlig coach. Baserat på en enkel kartläggning av behov och kunskapsnivåer skulle coachen stötta och hjälpa till att öka kunskaper inom minst ett specifikt område av betydelse för verksamhetens digitala omställning och utveckling, marknadsföring samt även hållbarhet.

Slutresultat blev att tjugoen medverkande verksamheter fick individuellt anpassad hjälp. Därmed överträffades det kvantitativa målet. Fördelning kommunvis blev; Heby elva, Tierp sju och Älvkarleby kommun tre verksamheter.

En av tankarna med projekt "Stärkt Besöksnäring i Biosfären" var genomföra det som en pilot för att sedan vidareutveckla innehåll för verksamheter i övriga delar av Nedre Dalälven. Lokal mat samt ledutveckling har blivit två sådana exempel.

INSATSOMRÅDEN - DET HÄR ÖNSKADE MAN HJÄLP MED

I samband med kartläggningen av behov och kunskapsnivåer fick entreprenören eller den verksamhetsansvarige prioritera vilka områden man skulle satsa på tillsammans med den personliga coachen.

Insatsområdena handlade om:

- Komma igång och välja eller använda digitala kanaler.
- Sökoptimering (SEO).
- Foto, film, enklare redigering, bildlagring samt hjälp med publicering.
- Hemsida, förslag på åtgärder och hjälp till befintlig sida.
- Marknadsföring, paketering och prova-på bokningsverktyg.
- Handlingsplan för hållbarhetsarbete med biosfärmärkning.

ÄVEN NÄTVERKSTRÄFFAR FÖR KOMPETENSUTVECKLING

Utöver den riktade insatsen med personliga coacher för ett urval verksamheter har projekt "Stärkt Besöksnäring i Biosfären" även bjudit in intresserade verksamheter med besöksnäringssintresse att kunna medverka för att kompetensutveckla och uppdatera sig om trender, digitala möjligheter, nätsäkerhet, paketering, samarbete och prissättning samt möta kollegor för att utveckla och stärka nätverk. Detta var ursprungligen planerat som fysiska nätverksträffar men fick på grund av pandemisrestriktioner delvis genomföras digitalt. Vid de fyra nätverksträffarna har sammanlagt sjuttiosex verksamheter funnits representerade. På skalan, "Bra, Neutral, Dålig", har nittio procent av deltagarna skattat innehållet som "Bra".

KUSTVY - EN AV ENTREPRENÖRSVERKSAMHETERNA SOM DELTOG

Kustvy erbjuder besökare unika boenden och en naturnära semester på Hållnashalvön i Tierps kommun. Jimmy och Katrin Larsson driver verksamheten sedan 2021.

- När vi bestämde oss för att satsa på Kustvy fanns två huvudorsaker, berättar Katrin. Dels livskvaliteten med att flytta tillbaka till Jimmys hemtrakter, dels att utveckla en verksamhet som vi såg att det fanns potential i. Mötet med gästerna ger oss verklig arbetsglädje tillbaka.

Turismnätverket kring NeDa:s projekt "Stärkt besöksnäring i Biosfären" har gett Katrin och Jimmy både kunskap och ett värdefullt nätverk genom nätverksträffar med föreläsare som bidragit till verksamheternas digitala utveckling. De har även fått föreläsa själva om sina erfarenheter vilket de båda upplever ha varit roligt att dela med sig av.

- Genom projektet fick vi värdefull hjälp att träffa Upplandsstiftelsen och gå igenom vår affärsidé och börja titta på framtidsplaner, fortsätter Katrin. Vi har också fått hjälp tips om olika projektstöd och fin bollplankshjälp med att se på vår affärsplan och olika verksamhetsinriktningar framöver.

Kustvys framgångsrika logikoncept med två fina rumslägenheter i Kolhuset vid Ängskärs hamn har prisats av gäster från hela världen som njutit av läget under sommar som vinterhalvår. Vid sidan av logi ser Kustvy på möjligheter för hur utbudet av aktiviteter på egen hand eller i mindre grupper kan utvecklas i området. Det kan handla om vandring, kulturupplevelser eller kanske utflykter med båt. Helhetslösningar gör det enklare för gästen att lära mer om området, upptäcka nya saker och lockas att komma tillbaka. Foto: Kustvy.

BIOSFÄRMÄRKNING - ETT STÄNDIGT PÅGÅENDE HÅLLBARHETSARBETE

Arbete med miljömärkning har pågått internationellt en tid och börjar nu uppmärksammas på allvar inom besöksnäringen i Sverige. Ofta är det märkningsprogram som kräver en hel del i form av tid men även pengar av deltagarna. Vår "biosfärmärkning" är en metod att komma igång med ett miljöarbete utifrån egna behov och förutsättningar, med en mycket låg instegströskel, som senare kan utvecklas.

Att visa på möjliga vägar att förbättra verksamheternas hållbarhet var en viktig del i projekt "Stärkt Besöksnäring i Biosfären". Biosfärmärkning är ett frivilligt åtagande för småskaliga och lite större verksamheter inom besöksnäringen. Syftet är att visa på att alla verksamheter kan vara en aktiv del i samhällets väg mot långsiktig hållbarhet; inte bara ekonomiskt, utan även socialt och miljömässigt. Grundtanken är att alla kan göra något för att förbättra sin hållbarhet. I små eller stora steg.

FJORTON VILLE, SJU BLEV KLARA

Sju småskaliga verksamheter inom besöksnäringen tog chansen i samband projekt "Stärkt Besöksnäring i Biosfären" att med NeDa:s hjälp se över sin hållbarhet, socialt och miljömässigt, och sedan själva skapa en plan över åtgärder man vill utföra under året för att förbättra sin hållbarhet.

Totalt anmälde fjorton verksamheter sitt intresse för biosfärmärkning, men på grund av bland annat tidsbrist eller ägarskiftet valde sex att inte gå vidare inom projektets tidsramar. En verksamhet ansåg sig efter det inledande mötet redan ha tillräckligt bra hållbarhetsarbete så att man valde att fortsätta på egen hand.

CHECKLISTAN GER VÄGLEDNING FÖR ATT SÄTTA EGNA HÅLLBARHETSMÅL

Tillsammans med oss på NeDa gick entreprenören igenom sin verksamhets olika delar med avseende på hållbarhet. Med en checklista blir det tydligt vad entreprenören redan gör och vad som kan förbättras. Utifrån detta väljer sedan entreprenören ett antal saker som känns rimliga att förbättra under året - det blir verksamhetens hållbarhetsmål.

Foto: respektive verksamhet. Att ge gästerna möjlighet att själva källsortera sitt avfall kan vara ett sätt att jobba med sin hållbarhet. Något som bland annat Sov på Tåg i Tärnsjö samt Officersmässen i Älvkarleby satte som ett av sina hållbarhetsmål för 2022. Hos Ramsjö Gård i Morgongåva har man tillgång till rivningsvirke och begagnat trä, något man vill försöka utnyttja i sin verksamhet. Cafét på gården fick därför en ny veranda av återvunnet material. | Infällt ligger checklistan som vi går igenom tillsammans.

NYTTAN MED BIOSFÄRMÄRKNING ENLIGT NÅGRA ENTREPRENÖRER

Josefin Näsström | Officersmässen, Älvkarleby

- Den hjälp vi fått från biosfärkontoret att ta fram våra hållbarhetsmål har varit väldigt betydelsefull. Vi har fått en bättre överblick genom att få hjälp med att skriva ner vad det är vi gör, vad vi vill arbeta vidare med och hur vi ska kommunicera det.

- Vi hoppas att inspirera andra som funderar på att utveckla sitt hållbarhetsarbete. Att jobba för en hållbar utveckling är inte så svårt som många kan tro. Att jobba för en hållbar utveckling gör det också så enkelt att göra bra val. Som till exempel val av samarbetspartners. Vi är så glada att samarbeta med olika lokala företag.

Helene Lindley | Ramsjö Gård, Morgongåva

- Samarbetet med Nedre Dalälven om biosfärmärkning har gjort att vi själva sätter mer fokus på att framhålla allt hållbarhetsarbete vi gör som är vardag för oss, men som faktiskt är en hel del. Att sätta hållbarhetsmål på prant bidrar till att vi känner stolthet över att berätta om vårt arbete för människa, natur och miljö. Vi har redan börjat fundera på och planera för vilka mål vi sätter upp för nästa år.

- Biosfärmärkningen är i våra ögon en viktig stämpel och bevis på vårt hållbarhetsarbete och vi känner oss mer "officiellt" som goda ambassadörer för Nedre Dalälvens gedigna arbete.

Sju verksamheter valde att förbättra sin hållbarhet genom att jobba med biosfärmärkningen under 2022. Tre av dessa visar stolt fram sina hållbarhetsmål här; från vänster – Josefin Näsström på Officersmässen, Jakob Martinell från Nora-Tärnsjö hembygdsförening som driver Svarthälls fäbod, samt Helene Lindley på Ramsjö Gård i Morgongåva. Övriga är Sov på Tåg i Tärnsjö, Café Furiren och vandrarhem i Älvkarleby, samt på Hållnäshalvön – Fågelsundsfisk och Hållstrands Fisk.

BIOSFÄRMÄRKNINGEN FORTSÄTTER

I och med att projekt "Stärkt Besöksnäring i Biosfären" är avslutat tittar vi på vägar att fortsätta erbjuda möjligheten till biosfärmärkning inom besöksnäringen och andra områden. Som exempel planerar vi att inkludera biosfärmärkning i ett kommande projekt för mat- och dryckesaktörer i hela biosfärområdet. Mer om biosfärmärkning finns att läsa på www.nedredalaven.se.

ÖPPET LANDSKAP

Under året har vi inte bedrivit några projekt inom fokusområdet Öppna landskap. I handlingsplanen som vi har tagit fram i år för 2023-2025 har vi ersatt fokusområde Öppet landskap med fokusområde Multifunktionella landskap.

MULTIFUNKTIONELLA LANDSKAP

Nedre Dalälvens landskap är varierat. Här finns mycket skog, jordbruksmark, sjöar och vattendrag, men också våtmarker, bebyggelse och kust. I dessa landskap ska många behov tillgodoses. Här producerar vi människor material, mat och energi samtidigt som vi bor, vandrar och jagar. Landskapen är också hem för många andra organismer, varav vissa är akut hotade.

Fokusområde Multifunktionella landskap handlar om att hitta lösningar där olika behov och intressen kan samsas. Det kan handla om att inspirera till olika sätt att bruka marken, att vid behov skapa dialog mellan aktörer med olika intressen eller att testa nya metoder och naturbaserade lösningar. Du kan läsa mer om vad Multifunktionella landskap innefattar i handlingsplanen som finns på www.nedredalalven.se.

ANORDNAT INFORMATIONSDAG "FISKEFÖRBÄTTRANDE ÅTGÄRDER"

På uppdrag av Näringslivskontoret vid Älvkarleby kommun genomförde vi den 11 mars en informationsdag för kommunens tjänstemän och politiker på temat "Fiskeförbättrande åtgärder". Medverkade gjorde bland annat SLU-forskaren Johan Dannewitz, Thomas Johansson från Östersjölaxälvar i samverkan tillsammans med länsfiskekonsulenterna Daniel Brelin, Uppsala län och Kalle Gullberg, Gävleborgs län.

- Fisket är en viktig del av Älvkarlebys identitet och många näringsidkare är beroende av fisketurism, säger Joakim Lundberg, näringslivs- och utvecklingschef i Älvkarleby kommun. Det är av största vikt att det försämrade beståndet av fisk vänds och att Nedre Dalälvens fiskebestånd ökar igen. Älvkarleby kommun tillsammans med aktörer på området måste hitta nya lösningar på problemen. Att bevaka och påverka myndigheter och aktörer som jobbar med frågorna är viktigt.

- Som en del i vårt arbete gällande fiskeförbättrande åtgärder i Älvkarleby kommun anordnade vi tillsammans med NeDa en informationsträff för tjänstepersoner, politiker och bjöd även in aktörer på området samt privatpersoner, fortsätter Joakim Lundberg. På träffen fick vi med NeDa:s inbjudna experter, en mycket fin presentation av dagsläget både lokalt, regionalt och nationellt.

Joakim Lundberg, näringslivs- och utvecklingschef i Älvkarleby kommun: "Vi ser frågor rörande till exempel skarv, säl och fångstmängder för det storskaliga trålfisket samt hur vi kommer till rätta med vattenkraftverkens påverkan på fiskbeståndet som några av de frågor som vi behöver bevaka och påverka åt rätt håll."

DELAKTIGA I REMISSVAR TILL "KRAFTIGT MODIFIERADE VATTEN"

NeDa har medverkat till remissynpunkter till Havs- och vattenmyndighetens utskick rörande "Kraftigt modifierade vatten". Det är en del i arbetet med Nationella planen för moderna miljövillkor (NAP) för vattenkraftverk och dammanläggningar där omprövningen för den nedre delen av Dalälven, som skulle inletts februari 2024, genom har pausningen skjutits fram ett år.

MEDVERKAR I EKOSYSTEMBASERAD HAVSFÖRVALTNING

NeDa har under året medverkat i arbetet "Ekosystembaserad havsförvaltning i Södra Bottenhavet". Projektet är ett pilotprojekt som även innefattar de tre kustområdena Stockholms skärgård, 8+Fjorden i Bohuslän och Södra Bottenhavet. Arbetet har initierats av Havs och Vattenmyndigheten som har identifierat ett behov av att olika intressen möts och tillsammans ges möjlighet att utveckla, påverka och ta del av synpunkter som rör utvecklingsfrågor inom olika ämnesområden i kustområdet.

- Arbetsgrupper för detta har bildats med deltagare från många olika intressen som kommuner, länsstyrelser, fiskerier, turismnäringen, havsplaneringen och miljöintressen, säger Henrik Thomke, projektledare för fokusområde Hållbart fiske/fiskevård. Direkt betydelse för biosfärområde Nedre Dalälvens olika verksamheter finns inom teman som fiske, kustutveckling, hållbar energi, naturskydd, turism och storskaligt fiske.

- Vi har valt att fokusera vår tid på arbetsgrupper med inriktning för havsvandrande fisk, säger Henrik. Bland annat har vi varit drivande i arbetsgruppen "Säl & Skarv" som bjöd in till ett heldagsseminarie i slutet av november med svenska och internationella föredragshållare. Syftet var att belysa förutsättningar för framförallt havsöring och lax att klara ut- och återvandringen till och från havet, och förklaringar till det, under senare år, alltmer ökande predatortrycket.

HELDAGSSEMINARIE SÄL OCH SKARV, 28 NOVEMBER I GÄVLE

Den 28 november genomfördes en temadag om säl och skarv i samarbete med Havs- och vattenmyndighetens pilotprojekt Södra Bottenhavet. NeDa initierade konceptet och stod för stora delar av programplaneringen tillsammans med projektledningen för pilotprojektet. Syftet var att ge en bred kunskapsplattform, kring förutsättningar för säl och skarv och hur ekosystemet i havet påverkas, till de som bor och verkar längs kusten, politiker på kommunal- och regional nivå, beslutsfattare på myndighetsnivå och organisationer. NeDa:s utgångspunkt i detta var hur överlevnadsförutsättningarna för den havsöring och lax som i dag har Dalälven som sin hemvist kan stärkas och utvecklas inför en framtid med ökad naturlig produktion.

Temadagen "Säl och skarv", med nationella och internationella föredragshållare, som öppnades av landshövding Per Bill, lockade hela 80-talet deltagare. Under dagen startades arbetsgrupper som fram till mars 2023 får arbeta fram lokalt förankrade förslag och åtgärder till förvaltningsplanerna för skarv respektive säl som de båda Länsstyrelserna respektive Naturvårdsverket arbetar med. Finansieringen löstes via Leader Gästrikbygdens projekt "Trans National Cooperation Seal and cormorant". Verksamhetsledare Theres Sundberg fungerade på ett förtjänstfullt sätt som moderator under dagen.

INITIERAT DIALOG RUNT GYSINGEFORSARNA

Genom att ta initiativ till dialog mellan berörda parter i Gysingeforsarna har vi medverkat till att arbete med manuell restaurering av lekbottnar påbörjades under ledning av Länsstyrelsen i Gävleborg. Läs mer om prova-på-dagarna den 10 och 25 september under BUS-projektet.

ARBETAT DIALOGSKAPANDE I TYTTBOFORS-OMRÅDET

Vi har arbetat med dialogskapande aktiviteter rörande Tyttbofors-området för att dels driva på igångsättandet av de återställningsarbeten som det tagits fram ett projekteringsunderlag för, dels dialog för att komma framåt i lösningar med regler och fisketillsyn i området.

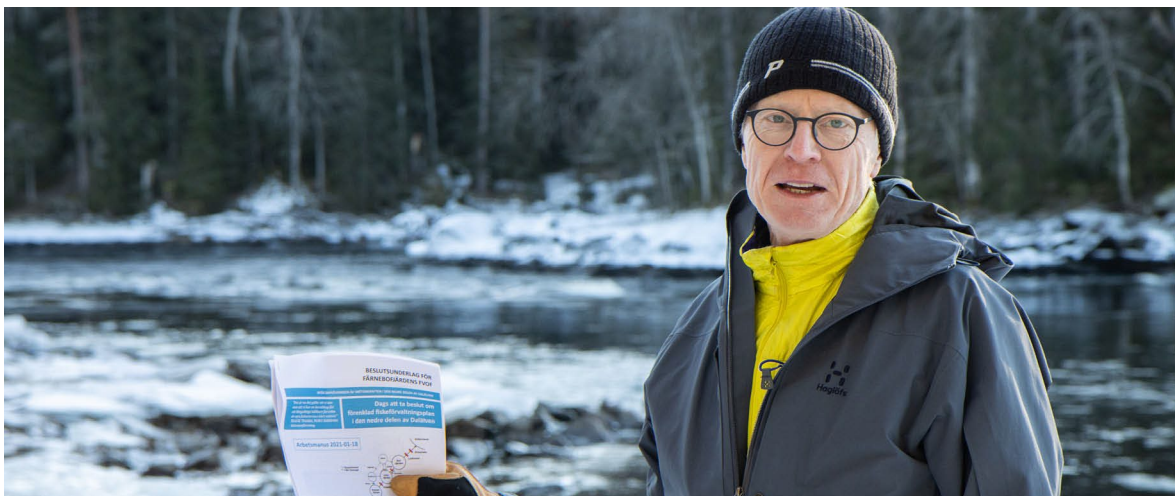

Foto: Matilda Fors, Avesta Tidning. Projektledare Henrik Thomke med det underlag som NeDa i samarbete med respektive fiskevårdsområdesförening och länsstyrelserna tagit fram i projektet för att lättare få överblick och skapa samsyn hos medlemmarna inför beslut om förenklad fiskeförvaltningsplan. Här vid Tyttboforsarna.

SAMLAT FISKERÄTTSÄGARE I KÅGBO

NeDa har samlat fiskerättsägare i Kågbo med tillhörande område rörande olika former för en eventuell organisering. Länsstyrelsen i Uppsala, Tierps kommun samt även representant för Fortum har medverkat och Upplandsstiftelsen har informerats.

BIOLOGISK MYGGKONTROLL

ORGANISATION

Biologisk Myggkontroll inom NEDAB organiserar och utför bekämpning av stickmyggan *Aedes sticticus* och andra översvämningsmyggor inom sju kommuner i biosfärområdet. Målet med bekämpningen är att reducera mängden översvämningsmyggor till acceptabla nivåer så att människorna ska kunna bo, leva, verka och besöka biosfärområdet. Biologisk Myggkontroll har kontor och entomologiskt laboratorium i Uppsala och här utförs entomologisk identifiering, avrapporteringar, ansökningar om nödvändiga tillstånd och dispenser, planerings- och utvecklingsarbete, utbildning av nya medarbetare, samt mycket annat som behövs för verksamheten.

Personalstyrkan har under 2022 bestått av verksamhetsledare, bekämpningsledare med GIS-ansvar, en bekämpningssamordnare, en bekämpningsbiolog, två entomologer med olika specialkompetens samt en forskningsansvarig. Sommartid anställs extra fältarbetare för delar av det entomologiska insamlingsarbetet. Under bekämpningsinsatser tillkommer extrainkallad personal av lokalboende för att bistå med nödvändiga mätningar av mängden stickmygglarver såväl som inmätningar av vattenkanter med GPS. Dessa inmätningar görs under stor tidspress och är helt nödvändiga för att genomföra vår precisionsbekämpning i kortvarigt svämmade områden. Hösten 2022 utökades personalstyrkan med ytterligare en entomolog och en GIS-ingenjör. Dessutom slutade vår entomolog med inriktning stickmyggor så det blev totalt tre nyanställda som började i november.

- Totalt är vi nu nio personer inom Biologisk Myggkontroll och därmed är vi ett steg närmare att få resiliens och en hållbar arbetssituation i gruppen, säger verksamhetsledare Jan O. Lundström. Ett tag framöver blir det mycket internutbildning med båda praktiska delar och till exempel litteraturdiskussioner, det är mycket att lära och ta in. Alla längtar också ut i fält och framåt våren 2023 kommer det bli många fältbesök så de lär känna våra bekämpningsområden i det vackra landskapet i Nedre Dalälven.

STICKMYGGSBEKÄMPNING

Ända sedan 2002, har Biologisk Myggkontroll ansökt om och erhållit nödvändiga bekämpnings-tillstånd och dispenser för ett år åt gången. Men från och med 2020 gäller besluten för tre år. Den första treårsperioden avslutades 2022 och redan på våren började vi förbereda för nästa ansökan om tillstånd och dispens för åren 2023 - 2025. Ansökan skickades till Naturvårdsverket i slutet av juni och omfattade totalt 14 103 hektar, varav 7 133 inom Natura 2000-områden.

- Ansökan för 2023-2025 inkluderar en utökning av våra sökta ramområden med 1560 hektar främst inom Färnebofjärden, säger Jan O. Lundström, verksamhetsledare. Under en följd av år och senast 2021 har till exempel Östa, Ingbo, Sörbo, Norr Ekedal, Skekarsbo, Hällnäset samt Bärrek och Ista enligt befolkningens klagomål och uppmätta mängder av stickmyggor drabbats av återkommande mycket stora till olidliga stickmyggproblem. Enligt våra undersökningar emanerar dessa stickmyggproblem huvudsakligen från temporärt svämmade områden inom den södra och västra delen av Färnebofjärdens nationalpark. Den bekämpning som genomförts enligt tidigare tillstånd har inte i tillräcklig grad täckt ytorna inom 5 km radie från bebyggda områden.

Slutsatsen är att det ansökta området inom Färnebofjärdens nationalpark behöver utvidgas för bekämpning av översvämningsmyggornas larver för att få ner stickmyggspopulationen till en acceptabel nivå.

MONITORERING AV STICKMYGG-LARVER OCH ÖVERSVÄMNINGSLÄGET

Under 2022 har två team om vardera två bekämpningsexperter turats om att följa den aktuella situationen vad gäller översvämnings- och förekomsten av stickmygg-larver i produktionsområdena för *Aedes sticticus* från första maj till sista augusti. Arbetet utförs i cirka 11 500 hektar svårtillgängliga översvämningsområden spridda inom sju kommuner i Nedre Dalälven. April till augusti inträffade inga översvämningskopplingar till Dalälven.

- Men i början av juni ledde kraftigt regn till översvämningsområden i områden som påverkas av lokala regn, berättar Martina Schäfer, bekämpningsledare. I två områden i Heby kommun, Uppsala län, upptäcktes översvämningsområden med tillräckligt många larver av översvämningsmyggan Aedes sticticus för att motivera en bekämpningsinsats. Den 11 juni spred helikoptern bekämpningsmedlet Vectobac G över totalt 106,4 hektar och kontrollerna den 12 juni visade på bra resultat.

Biologisk Myggkontroll fortsatte följa väderläget, översvämnings- och stickmygg-larver fram till sista augusti. Till hjälp hade man flödesdata från Fortum samt vattennivåmätningar från egna peglar på några ställen som till exempel Hallsjön vid Huddunge i Heby kommun. Dessa peglar loggar vattennivån och kan avläsas via en uppkoppling. Ändringar i vattennivån ger information för riktade fältbesök, så att både miljö och ekonomi spars genom att fältbilarna inte körs i onödan.

Biologisk Myggkontroll använder elektroniska peglar för mätning av ändringar i vattennivån i några översvämningsområden. Metoden används främst i områden som inte är kopplade till Dalälven och påverkas av lokalt regn som till exempel Hallsjön vid Huddunge, Heby kommun. Från vänster en nyligen utplacerad pegel, en pegel under en översvämningsområde och så helikoptern över Hallsjön under bekämpningsinsatsen i juni 2022.

EGENKONTROLL ETT VIKTIGT, MEN OMFATTANDE ARBETE

Under 2022 har Biologisk Myggkontroll varje vecka från maj till september tömt 120 kläckfällor utplacerade i tolv våtmarksområden vid Färnebofjärden. Insamlingen ger totalt 228 ampuller med insekter som skall identifieras och resultaten skall avrapporteras till Naturvårdsverket mars efterföljande år. För en skicklig entomolog med specialkompetens tar det i genomsnitt en dag att identifiera alla insekter i en ampull. Dessa 228 ampuller kräver alltså 46 hela femdagars arbetsveckor av identifieringsarbete för att klara av att identifiera sommarens fångst. Arbetet med identifiering av insekterna från 2022 pågår men är ännu inte avslutat.

- Vi har från 1 november utökat personalstyrkan för identifiering av insekter från egenkontrollen med ytterligare en entomolog men det kräver också sin tid med inläring och utbildning, berättar Jan. Vid årsskiftet var det omfattande identifieringsarbetet av insektsmaterialet från 2022 långt ifrån avslutat. Eftersom 2022 var ett torrt år så är dessutom mängden insamlade insekter väldigt hög, som det brukar vara under torra år.

Varje vår är det utsättning av kläckfällorna som används för egenkontroll och efter veckovis tömning av alla fällor under maj till september så måste fällorna tas in över vintern. Det handlar om totalt 120 kläckfällor fördelade på 12 studieområden. Då är det bra att vara många som hjälps åt!

INVENTERING AV BLODSÖKANDE STICKMYGGOR

Fångsterna utfördes en natt varannan vecka från maj till september och resultaten publicerades på Biologisk Myggkontrolls hemsida (www.mygg.se) under fredag eftermiddag varje udda vecka. Under vintersäsongen arbetar en entomolog med identifiering av dessa stickmyggor och resultaten används sedan i vårt utvecklings- och uppföljningsarbete.

- Om det under sommaren kommer klagomål om stickmyggproblem i något område kan vi snabbt identifiera ett representativt prov från närliggande fälla och därmed direkt få fram vilken stickmyggart som orsakat problemet, berättar Jan. Informationen visar om det är översvämningsmyggor, som kan bekämpas, eller andra arter av stickmyggor, som vi inte har tillstånd att bekämpa, som orsakar det aktuella problemet.

- Våra resultat och slutsatser kommuniceras direkt med befolkningen, säger Jan, vilket är en av många orsaker att det finns ett stort förtroende och en genuint god relation mellan Biologisk Myggkontroll och befolkningen i berörda områden.

BIOLOGISK MYGGKONTROLL UTE I VÄRLDEN

I oktober var Biologisk Myggkontroll på det europeiska mötet av Society for Vector Ecology (SOVE) i Sofia, Bulgarien, där vi bland annat fick lära oss om stickmyggornas hemliga liv med nektarsugande och pollinering. I slutet av november deltog en stor delegation från oss på en workshop i Mendrisio i Schweiz med titeln "Best practices", organiserad av European Mosquito Control Association (EMCA). Det var givande dagar med föreläsningar och gruppdiskussioner samt posterpresentationer. Biologisk Myggkontroll presenterade fyra poster som fick många intresserade läsare.

Deltagarna i the 22nd European Society for Vector Ecology Conference är skickliga och uppmärksamma entomologer. Här hittar de en trolig larvmiljö för Asian Tigermosquito, Aedes albopictus, i en brunn vid en turistattraktion. Bilden till höger visar en hona av Aedes albopictus som fångades när den flög upp från brunnen.

Christian, Sandra, Matilda, Jenny, Martina och Jan från Biologisk Myggkontroll deltog på European Mosquito Control Workshop i Mendrisio, Schweiz. Här står gänget mellan två av fyra posters som visar hur Biologisk Myggkontroll jobbar med stickmyggbekämpning och egenkontroll i Nedre Dalälven. Bilden till höger visar kollegor som är nyfikna på Biologisk Myggkontrolls resultat och metoder.

EFTERLÄNGTAD STUDIERESA TILLBAKA TILL UPPRINNELSEN

I september lyckades vi äntligen komma iväg på en sedan länge planerad resa längs Dalälvarna. Vi besökte kraftstationen i Långhag varifrån vi får flödesdata som är relevanta för översvämnings-situationen i Nedre Dalälven. En speciell och magisk plats i höstsolen var Älvmötet där Väster- och Österdalälven möts. Vi fortsatte sedan längs Österdalälven fram till Siljan och nästa dag vidare till mäktiga Trängslet. Sedan tog vi oss till Västerdalälven och följde denna tillbaka till Älvmötet.

Jan, Sandra, Jenny, Christian och mygghunden Colt vid Älvmötet, där Österdalälven och Västerdalälven möts och bildar Dalälven. Bilden till höger visar en av forsarna längs den relativt oreglerade Västerdalälven.

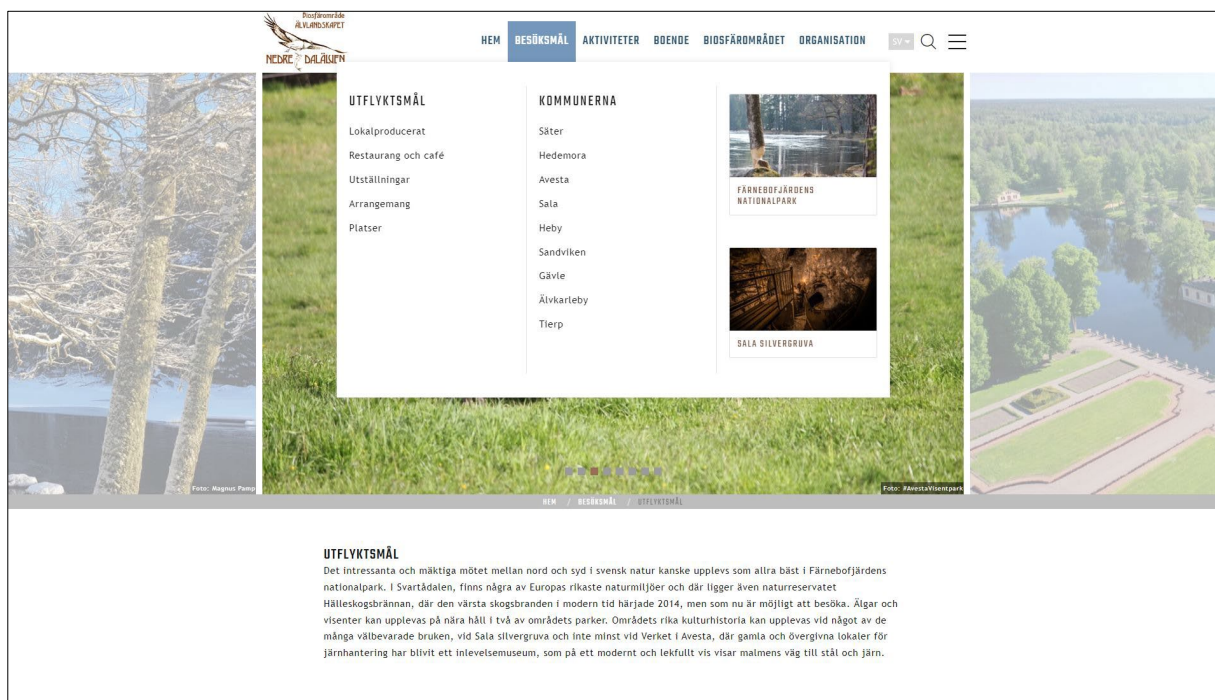
MARKNADSFÖRING OCH AKTIVITETER

WWW.NEDREDALALVEN.SE - PORTALEN FORTSÄTTER ATT VÄXA

Den snabba digitala utvecklingen och nödvändigheten att synas och vara konkurrenskraftig på webben är alltså viktigt för utvecklingen av NeDa och dess varumärke.

- Under hösten slutredovisades projektet Destination Nedre Dalälven som har arbetat med att ta fram och utveckla portalen, berättar Johan Hedin, ansvarig för utvecklingen av portalen. Den fortlöpande driften och utvecklingen av den har tagits över av NeDa. Webbplatsen innehåller allt från generell information om biosfärområdet till presentation av enskilda kommuner, utflyktsmål och saker att göra i biosfärområdet.

Innehållet på webbplatsen fortsatte att öka under 2022 och uppgick vid årsskiftet till knappt 700 sidor. Antalet besökare till portalen förväntades att öka under 2022 men ökningen blev ännu större än den förväntade och landade på hela 80 procent. Detta återspeglas också i de olika sökmotorerna där många begrepp kopplat till Nedre Dalälven hamnar högt upp i sökresultaten.

Portalen för omvärlden in till hela Nedre Dalälven. Här är besöksmål, besöksnäring, företag och aktiviteter samlade. Hyra kanot? Äta lokalproducerat? Boka en stuga? Hitta en ställplats? Hänga med en guide? Utbudet är stort med hög kvalitet. Vår ambition är att fortsätta utveckla portalen. Här näst tänker vi komplettera med en kartfunktion där leder för vandring, cykling, ridning, paddling med mera finns utsatta. En kalender för aktiviteter är också på gång.

AKTIVITETER I BIOSFÄRNÄTVERKET

Med utnämningen till biosfärområde följer medlemskap i det globala nätverket för biosfärområden WNBR, det europeiska nätverket EuroMAB, det nordliga nätverket NordMAB och det Svenska Biosfärprogrammet. EuroMAB träffas vart annat år, medan NordMAB och Svenska Biosfärprogrammet har sammankomster varje år.

EuroMAB hölls i biosfärområde Knockberge, Österrike, den 12-16 september. Konferensen hade ett intensivt program med flera parallella workshopar varje dag. Exempel från många biosfärområden i Europa och Nordamerika lyftes in i konferensens tema "Tying cultures - crossborder cooperation between societies and generations". Det svenska initiativet Biosphere for Baltic presenterades i samband med en workshop som handlade om internationell samverkan. Ingen från biosfärkontoret deltog i år. **NordMAB hålls under 2023.**

Konferens, "Mötesplats Biosfär", Umeå och Kristianstad, 10-12 oktober 2022 var en mötesplats för forskare, beslutsfattare, forskningsfinansiärer och andra samhällsaktörer för att gemensamt upptäcka möjligheten med biosfärområden som arenor för forskning och innovation relaterad till de globala hållbarhetsmålen. Biosfärkontorets Elias Regelin deltog, läs mer under forskning.

Biosfärrådet bestående av samtliga Sveriges biosfärkoordinatorer har haft åtta digitala möten under året, samt en fysisk träff, Örådet. Vid dessa har bland annat erfarenheter utbyts och gemensamma projekt diskuteras.

Konferensen för svenska biosfärkommuner har flyttats fram till den 5 september 2023.

Representanter för biosfärkontoret har även deltagit på; **slutkonferens Miljöforskning för hållbar vattenkraft** den 7-8 juni i Älvkarleby, **den första mångbruksdagen i regi av föreningen Skogens Mångbruk** som hölls 18 augusti på Sjöviks folkhögskola i Folkärna, Avesta kommun samt **seminariet 100 år sedan bäverns återkomst** den 28 september hos SLU på Ultuna Campus, Uppsala.

Ett bävergnagt träd vid Sevedskvarn i Färnebofjärdens nationalpark. | Seminariet - 100 år sedan bäverns återkomst. Tobbe och Elias från biosfärkontoret är på plats tillsammans med John och Gabriella från Edens Garden vid Hällsjön, Sala kommun, ett ekoturismföretag som erbjuder bland annat bäversafari. Bävern är uppskattad bland naturintresserade och viktigt för ekosystemet samtidigt som den kan ställa till det för markägare och vandrande fisk. Med andra ord en intressekonflikt som skulle kunna vara aktuell att arbeta med i biosfärområdets nybildade fokusområde Multifunktionella landskap.

SVENSKA BIOSFÄRPROGRAMMET, ÖRÅD, 31 AUGUSTI - 1 SEPTEMBER

Varje år hålls ett oråd för biosfärområdenas koordinatörer och den nationella programkommittén. Örådet är ett tillfälle för erfarenhetsutbyte och för att utveckla Svenska Biosfärprogrammets verksamhet. Vård för årets Öråd var Biosfärområde Vattenriket i Kristianstad.

Så här rapporterade biosfärkoordinator Elias Regelin på sociala media från årets öråd; Sitter på tåget tillbaka från Biosfärområde Vattenriket i Kristianstad. Där jag, under några intensiva dagar, tillsammans med koordinatörerna från Sveriges andra biosfärområden fått lära mig hur Vattenriket arbetar med att förmedla kunskap om och kärlek till naturen. Vi har fått lära oss om återetablering av mal i Helge å, om hur sandmarker kan återställas i tätbebyggda områden och hur viktiga dessa är som livsmiljö bland annat för hotade örter och insekter samt hur man kan skapa utomhusklassrum för barn och ungdomar där dessa kan upptäcka livet under Östersjöns yta. Tack Vattenriket för många goda exempel!

Foto: Carina Wettemark, Biosfärområde Kristianstads Vattenrike

BIOSPHERE FOR BALTIC, NÄTVERKSTRÄFF, 24 - 26 OKTOBER

Biosphere for Baltic är ett internationellt samarbete med syfte att främja Östersjöns miljö och kultur. Biosfärområdena i Östersjöregionen har gått samman för att skapa samverkan och möjliggöra utbyten av kunskap och erfarenheter, men även för gemensamma projekt och mål. Biosfärområde Nedre Dalälven är en del av samarbetet som startade 2017.

I oktober träffades de deltagande biosfärområdena i biosfärområde Sydost Rügen på den tyska nordkusten. Träffen, som finansierades med medel från Svenska Institutet, blev startskottet för att arbeta fram en ansökan till Interreg, EU:s program för territoriellt samarbete.

I skrivande stund är Biosphere for Baltic i färd med att lämna in ett första utkast till Interreg. Ansökan handlar om att uppmärksamma naturbaserade lösningar som gynnar både människor och natur. Om ansökan blir beviljad kommer de deltagande biosfärområdena att under en treårsperiod testa att bygga våtmarker, stenrev och att restaurera vattendrag tillsammans med lokala aktörer och studenter från närliggande gymnasieskolor, högskolor och universitet. Målet är att lära sig mer om dessa naturbaserade lösningar och sprida kunskap om dem.

PROJEKT BUS (BEVARA UTVECKLA STÖDJA) I BIOSFÄREN

BUS i biosfären är ett leaderprojekt som drivs av NeDa. Syftet med projektet är att öka kännedomen om olika insatser för hållbar utveckling som pågår eller har gjorts, inom vårt biosfärområde eller på annat håll. Projektet ska främja nätverkskontakter, samarbeten och engagemang mellan personer och organisationer för hållbar utveckling. Målet med projektet är att genomföra egna träffar för kompetenshöjning och nätverksbyggande samt delta i andras aktiviteter. NeDa ska arrangera eller delta i studiebesök i området som dokumenteras och kommuniceras digitalt.

Elias Regelin, biosfärkoordinator har under 2022 tagit över projektledarskapet för BUS. Under året har främst tre aktiviteter pågått i projektet. De digitala föreläsningarna kring miljö, natur och biologisk mångfald i samarbete med Färnebofjärdens nationalpark och Studieförbundet har fortsatt även i år. Två prova-på-arbetsdagar kring restaurering av vattendrag har gått av stapeln i Gysinge under hösten. Så har BUS-projektet 2017-2022 sammanfattats i en överskådlig broschyr.

Mer om projektet finns att läsa på vår hemsida. BUS planeras att avslutas under 2023.

DIGITAL FÖRELÄSNINGSSERIE OM NATUR, NATURVÅRD OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Under 2022 fortsatte vi satsningen på digitala föreläsningar om natur, naturvård och biologisk mångfald i samarbete med Färnebofjärdens nationalpark och Studieförbundet. Totalt deltog 485 personer i årets fem föreläsningar.

FÖRELÄSNINGSPROGRAMMET UNDER 2022

26 JANUARI – OM DE STORA UTMANINGARNA ATT RESTAURERA TYTTBOFORSARNA | Tyttboforsarna i Dalarnas län har använts flitigt för flottning, och de omfattande flottledsrensningarna innebar försämrade förutsättningar för flertalet fiskarter. Länsfiskekonsulent Håkan Danielsson berättade om arbetet som inletts med att återställa Tyttboforsarna till ett mer naturligt tillstånd inletts.

14 JUNI – FÖRELÄSNING ATT SKAFFA HÖNS | Jirka Bärnlund Fors delade med sig om höns hus, skötsel, foder, val av ras, skaffa kycklingar och mycket mer. Fler än man tror kan faktiskt ha en flock höns hemma, även i en villaträdgård. En liten flock höns ger ägg, och kött för den som vill.

28 APRIL – RIKARE TRÄDGÅRD, ÖKA DIN BIOLOGISKA MÅNGFALD I DIN TRÄDGÅRD | Ulrika Flodin Furås tipsade om vad man kan göra för insatser som påverkar den biologiska mångfalden i den egna trädgården och hur man sköter sin trädgård med hänsyn till både naturen och miljön.

5 OKTOBER – MJÖLKSYRNING AV GRÖNSAKER | Sandra Lövenborg riktade sig till den som vill lära sig hantverksmässiga metoder för att tillvarata grönsaker. Fokus under föreläsningen låg på mjölksyring av grönsaker.

30 NOVEMBER – MATA FÅGLAR | Niklas Aronsson har skrivit den omtyckta boken "Fågelmatning – allt du behöver veta" som kom ut 2021. Föredraget gav svar på vanliga frågor kring fågelmatning, och tog även död på många av de fördomar som finns i ämnet.

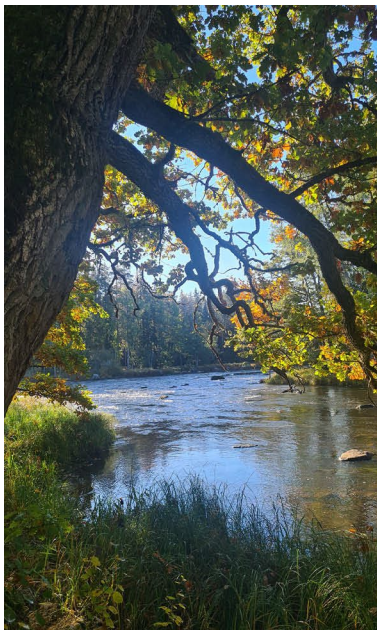
RESTAURERING AV VATTENDRAG - ARBETSDAGAR 10 OCH 25 SEPTEMBER

Den som passerade Gysingebroarna dessa dagar såg kanske ett gäng i vadarbyxor ute i forsen. Istället för fiskepön hade de spett, krattor, spadar och hinkar i händerna. På plats var Elias Regelin från oss på biosfärkontoret tillsammans med fiskevårdsområdesföreningen, experter från länsstyrelsen och ett gäng intresserade från olika delar av biosfärområdet. Tillsammans restaurerade de lekbottnar för öring och harr men även för den lax som vi hoppas få tillbaka i älven inom en inte allt för avlägsen framtid.

- Vi startade med ett teoripass där vi fick lära oss om fiskarnas behov av vandringsvägar, lek- och uppväxtområden, berättar Elias Regelin. Gysingeforsarna har de senaste åren restaurerats med maskiner. I lördags fortsatte vi detta viktiga arbete men då för hand.

- Fokus för dagen låg på att restaurera lekbottnarna, säger Elias. Vi luckrade upp och fyllde på med mer lekgrus där fisken kan gömma sin rom. Vi flyttade även stenar för att få till rätt flöden och så att lekgruset inte spolats bort. Det var en kul, lärorik och inte minst väldigt trevlig dag i forsen.

Aktiviteten är en del av en större satsning där vi hoppas kunna samla fler engagerade inom vårt biosfärområde. Förutom praktiska moment som detta planerar vi att arrangera träffar kring juridik, ekonomi, vandringshinder, uppföljning, med mera. Vi hoppas kunna bygga upp ett nätverk av engagerade frivilliga, myndighetsrepresentanter, markägare med flera. Restaureringen arrangeras av Gysingeforsarnas FVOF och Biosfärområde Nedre Dalälven med stöd av Leader Gästrikebygden lokalt ledd utveckling och Leader Nedre Dalälven.

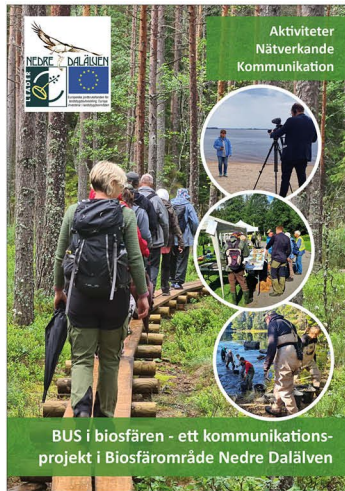

FLER GUIDADE STRÖVTÅG PÅ HÅLLNÄSHALVÖN

Under 2021 deltog vi genom BUS-projektet tillsammans med Linda Wickström och Åsa Norling från Hållnäs sockenråd och lokala aktörer i förverkligandet av en serie guidade strövtåg på Hållnäshalvön. I år fortsatte två av aktörerna att erbjuda strövtågen på egen hand. Den som ville kunde delta i strövtåg bland blomster på Bondskäret samt följa med på båttur och guidning i naturreservatet Björns skärgård. Biosfärkontoret hjälpte även i år till med marknadsföring via sociala media.

BUS-PROJEKTET 2017-2022 SAMMANFATTAT I BROSYHR

Under hösten tog vi fram en broschyr som beskriver projektet och som visar ett axplock av det hundratal aktiviteter som vi under projektets gång har arrangerat, deltagit i eller närvarit vid. Broschyren finns att ladda ner på www.nedredalalven.se. Du kan även beställa den från oss.

PRISUTDELNING - 2022 ÅRS ÖSTERSJÖPRIS TILL NEDA

Priset Alsbo Äggs Östersjöfond delas ut en gång per år till en organisation eller förening som verkar för att återställa, skydda och bevara Östersjöns miljö. För femte året i rad fick Nedre Dalälvens Intresseförening pris ur fonden.

- Vi fick 36 000 kronor bland annat för vårt arbete med att återfå den havsvandrade fisken till Nedre Dalälven, säger Lotta Heimersson, VD på NeDa. Det är ett långsiktigt arbete där många intressenter och röster behöver komma till tals, ha dialog och få någon form av samsyn. Just dialogskapandet är viktig roll som NeDa har haft genom åren inte minst i vår koordinatörroll för Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven.

- En av insatserna vi gjort under året när det gäller vattnets väg till Östersjön är att initiera ett försök till att skapa ett nätverk kring restaurering av vattendrag, fortsätter Lotta. I syfte att skapa bättre livsmiljöer för arter som harr, öring och lax, samt andra vattenorganismer. Jag är väldigt tacksam att Alsbo Ägg valt att uppmärksamma Östersjön och vår allas påverkan på den.

Familjen Rabb äger och driver Alsbo Ägg i Krylbo utanför Avesta. Från deras Östersjöfond-märkta ägg avsätts 25 öre per kartong. 36 000 kr gick 2022 till NeDa, här mottaget av Lotta Heimersson. Foto: Alsbo Ägg.

NY BIOSFÄRKOORDINATOR

Från 15 augusti i år har Elias Regelin axlat rollen som biosfärkoordinator för Biosfärområde Nedre Dalälven. Elias har arbetat flera år i organisationen med att främja bete och slätter. Han har även ansvarat för arbetet med att genomföra biosfärområdets 10-års utvärdering och att ta fram den nya handlingsplanen.

- Jag trivs i rollen som biosfärkoordinator, berättar Elias. Arbetet är varierande och meningsfullt och vi har ett bra team med olika kompetenser. Biosfärområdet ska vara ett modellområde för hållbar utveckling. Det innebär att gå före och visa vägen så att andra kan lära av oss. Jag och mina kollegor på biosfärkontoret i Gysinge arbetar med att initiera, stödja och kommunicera verksamhet i området med anknytning till hållbar utveckling. Mycket handlar om att samverka med andra och få andra att samverka med varandra i synnerhet inom de för biosfärområdet aktuella fokusområdena.

Elias är utbildad miljövetare och har tidigare arbetat med hållbar utveckling på olika sätt både i ideella organisationer och på myndighet.

- Jag flyttade till Österfärnebo med min familj för snart sex år sedan och stortrivs eftersom mitt största fritidsintresse är friluftsliv, berättar Elias. Då kände jag inte till att området var utsett till biosfärområde. Nu när jag vet det känns det extra bra att bo i Nedre Dalälven.

Rollen som biosfärkoordinator är mångt och mycket nätverkande och kontaktskapande. Från vänster: Här är Elias i Sjöviks Folkhögskola i Folkärna på den allra första Mångbruksdagen. I regi av Föreningen för Skogens Mångbruk med stöd av Leader Nedre Dalälven. Ett evenemang som vi är glada för att det arrangerades i biosfärområdet och som vi stöttat under några år för att det ska bli av. | Att hitta möjligheter för samverkan är en annan del av koordinatorsrollen. Elias initierade ett samarbete mellan flera organisationer vid Gysingeforsarna där intresserade fick prova på restaurering av ett vattendrag.

NEDA:S ÅRSAVSLUTNING - JULMINGEL

I år bjöd vi in till julmingel hos oss på kontoret i Gysinge. Cirka sjuttio personer av våra medlemmar, samarbetspartners, projektägare och andra goda bekanta deltog i minglet. På plats fanns Tärnsjö Hembygdsförening som berättade om leaderprojektet Svarthälls fäbod, Gysinge Bryggeri med provsmakning av öl och Äventyrs Service som visade konferens- och aktivitetsmöjligheter.

Den som ville kunde stanna till vid våra mingelbord där vi presenterade vår verksamhet. Malva och Lina från Leader Nedre Dalälven berättade om leaders ungdoms- och paraplyprojekt. Henrik presenterade vårt arbete med fiskevård, Johan visade Slow Trips som är en europeisk leadersatsning på den småskaliga turistnäringen, Pia delgav tankar om ett kommande leaderprojekt som satsar på mat- och dryckesrelaterade verksamheter, Tobbe talade om utvecklingen av vandrings- och cykelleder i Nedre Dalälvsområdet, och Elias presenterade vad som pågår i biosfärområdet. Sist men inte minst hade vi hela Biologisk Myggkontroll på plats som visade och berättade om sin omfattande åretruntverksamhet.

Minglets julbord och fika kom från småskaliga verksamheter i Nedre Dalälvsområdet. Gysinge Wårdshus stod för julbordet och Fiket i Färnbo, Västerfärnebo, dukade fram fikat. Vi bjöd även på vildmarksglögg från Muddus Hjortron i Garpenberg, kaffe från Gamla Snickeriet Kafferosteri i Säter och chokladpraliner med pepparkakssmak från Laby's Chokladhantverk i Hedemora.

Från vänster. Äventyrs Service erbjuder många utomhusaktiviteter runt om i Nedre Dalälven, vilket man också berättade om under dagen. Julminglet till ära fick det bli en inomhuslek – att testa sin reaktionsförmåga. | Samtal kring ledutveckling – att lederna finnas med i en app utvecklad för mobilen är viktigt idag. Kartor, information och realtidsnavigering gör det till exempel möjligt för besökaren att planera och få överblick. | Att erbjuda utrymme för mingeltid är en av NeDa:s traditioner. Det är en möjlighet att knyta kontakter för alla i våra olika nätverk.

NEDA:S MEDVERKAN I EXTERNA ORGAN

Under året har NeDa deltagit i sammankomster och utredningsgrupper rörande regionens eller delar av regionens utveckling, bland annat:

DALÄLVENS VATTENVÅRDSFÖRENING / DALÄLVENS VATTENRÅD

Dalälvens Vattenvårdsförening huvuduppgift är att genom ett omfattande kontrollprogram svara för recipientkontroll i hela Dalälvens avrinningsområde och dess mynningsområde. Medlemmar utgörs av alla kommuner inom avrinningsområdet och större industrier. NeDa:s VD Lotta Heimersson ingår i styrelsen. Dalälvens Vattenvårdsförening har påtagit sig att vara huvudman för Dalälvens Vattenråd (en följd av EU:s vattendirektiv), i vars styrgrupp NeDa ingår. Henrik Thomke representerar NeDa i Vattenrådet.

Arbetet under året har bland annat inneburit medverkan vid planering av Vattenrådets Vattendag 2022 som genomfördes i Älvdalen med rubriken "Hur påverkar skogsbruk mark och vatten?" Ett verkligt intressant program om skogens- och skogsbrukets relation till och påverkan på vattnet. Deltagarna blev många, närmare 60 personer, och under eftermiddagen gjordes fältbesök för att på plats lära om hur skogsbruket prövar metoder för att minska sin påverkan på vattnet.

Dalälvens Vattenråd har anmält sitt intresse att anordna "Vattenrådets dag, 2023". Planen är att den samordnas med Vattendagen och temat får inriktning klimatpåverkan på Dalälven. En arbetsgrupp har utsetts för att planera genomförandet och där Henrik Thomke representerar Nedre Dalälven.

FÄRNEBOFJÄRDENS NATIONALPARK

NeDa har fortsatt ett samarbetsavtal med Färnebofjärdens nationalpark, vilket ger oss möjlighet att arrangera aktiviteter i nationalparken.

NeDa har under året inlett samtal med naturum och några lärare från lokala grundskolor. Målet är att organisera aktiviteter för skolklasser kring teman som liv i vattnet och friluftsliv. NeDa deltar även normalt i de möten som förvaltningen för Färnebofjärdens nationalpark kallar till under året, i år hölls dock inga möten.

På nationalparksrådets möten brukar deltagarna informeras om och diskutera frågor som bland annat rör skötsel och förändringar av parkens anläggningar, den minskande fiskgjusepopulationen, naturvårdsbränningar, lövskogsskötsel och friluftsliv.

Under året har NeDa genom projektet BUS i biosfären fortsatt att arrangera digitala föreläsningar tillsammans med nationalparken och Studieförbundet kring naturvård, natur och biologisk mångfald. Samarbetet planeras att fortsätta under 2023. Vi har också varit medvärdar vid två arrangemang i nationalparken; berättarkväll vid elden - om fäbodsliv, samt workshopen hur man gör eld.

ÖVRIGA

NeDa är sedan 2015 medlem i Naturturismföretagen (före detta Ekoturismföreningen). Genom medlemskapet uppdateras vi fortlöpande om naturturism och kvalitet. Vi är också medlemmar i Sveriges Fisketurismföretagare (SeFF), Sweden Fishing, Sportfiskarna och Visita, branschorganisation för besöksnäringen.

NeDa har genom sitt medlemskap i SeFF och Sweden Fishing deltagit i framtagandet av den nationella strategin för "Svenskt fiske och vattenbruk för 2021-2026". Detta arbete har letts av Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten och har sedan presenterats för regeringen. Det underlag som NeDa i huvudsak bidragit till återfinns i "[Handlingsplan för utveckling av svenskt fritidsfiske och fisketurism](#)".

Den 9-10 maj deltog NeDa tillsammans med Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten och ett antal nationella och större lokala aktörer i arbetsgruppen "Samrådsformer för ekosystembaserad fiskförvaltning". Arbetsgruppen arbetade vidare under 2022 med de frågor i handlingsplanen som rör fiskevård och fritidsfiske nationellt och regionalt.

PROJEKT DRIVNA AV LEADER NEDRE DALÄLVEN 3

Här berättar vi om projekt som drivs av Leader Nedre Dalälven och som kopplar an till det biosfärbete som bedrivs av NeDa.

SLOWTRIPS (PROJEKT FÖR HÅLLBAR BESÖKSNÄRING/TURISM)

SlowTrips är ett internationellt samverkansprojekt där Leader Nedre Dalälven samverkar med nio andra Leaderområden från Litauen, Luxemburg, Tyskland, Österrike och Italien. Syftet med projektet är att genom internationell samverkan och på ett strukturerat sätt hitta de olika särarterna i de deltagande områden, främst inom kulturarv och miljö, samt att främja erfarenhetsutbyte mellan människor på landsbygden i områden med mindre tradition av turism.

Under det gångna året har sju verksamheter färdigställt sina Slow Trips-produkter och börjat presentera sina produkter på [slowtrips.eu](https://www.slowtrips.eu) samt gjort sig bokningsbara via projektets bokningsverktyg Regiondo. Dessa finns nu bokningsbara på engelska och tyska tillsammans med innehåll från övriga regioner i Europa. På webbportalen har också en "social wall" fyllts på med inlägg från vårt område.

I projektet har vi genomfört flera internationella träffar där regionerna utbytt kunskap och erfarenheter. En av dessa träffar hölls i Nedre Dalälven den 16-19 maj. Tillsammans med representanter för nio europeiska regioner besökte vi en rad olika Slow Trips-aktörer i området.

UNG I NEDRE DALÄLVEN 2.0 (UNGDOMSPROJEKT)

I april 2022 startades Ung i Nedre Dalälven 2.0, ett fortsättningsprojekt på det tidigare ungdomsprojektet Ung i Nedre Dalälven som var i gång 2017 - 2020. Projektet är Leader Nedre Dalälven 3:s huvudsakliga ungdomssatsning i området och riktar sig till målgruppen 13 till 25 år. I projektet har en projektledare tillika ungdomscoach anställts med uppdrag att sprida information om projektet, coacha unga att själva genomföra aktiviteter och administrera projektet och ungdomarnas aktiviteter.

I projektet har hittills tre ungdomsprojekt genomförts av ungdomar och ytterligare fyra är på gång. Nätverksträffar är under planering och ska äga rum inom närmaste månaderna.

Ett av ungdomsprojekten under 2022. Harlee och Filippa anordnade en utomhusbio i Sveaparken i Hedemora. De visade "The Lost City", bjöd på snacks och dryck, samt dekorerade med ljusslingor, marschaller och filter. EPA-traktorer var välkomna som till en drive-in-bio. Evenemanget blev lyckat och cirka 170 personer kom och tittade på filmen. Stödet de fick var 15 741 kr.

ACADEMY ADVENTURE LEADER (UNGDOMSPROJEKT)

Academy Adventure Leader är ett transnationellt samarbetsprojekt mellan två svenska och tre litauiska leaderområden. I projektet ingår genomförandet av två sommarakademier med fokus på entreprenörskap och äventyr, och två utvärderande konferenser, en efter varje akademi. Projektets syfte är att stärka unga i leaderområdena genom att utveckla deras entreprenöriella förmåga och introducera dem för nya möjligheter, aktiviteter, kulturer och människor. I juni 2019 genomfördes den första akademien i Sverige. Ansvariga var de svenska partnerområdena Leader Nedre Dalälven och Leader Mälardalen.

Planen var att de svenska områdena skulle delta i en motsvarande "akademi" i Litauen 2020. Detta fick skjutas upp på grund av pandemin 2020 och 2021 och till slut fick det osäkra säkerhetsläget 2022 följden att projektet gjordes om. De litauiska områdena ordnade en akademi tillsammans med områden i Lettland under sommaren 2022. I oktober 2022 deltog de svenska leaderområdena i en digital slutkonferens. Det blev trots allt ett lyckat projekt där många ungdomar fick chansen att lära känna varandras länder och områden. De fick lära sig om entreprenörskap och landsbygdens villkor och utmaningar samt utvecklas som individer. Och inte minst få vänner från ett annat europiskt land!

Gänget från Litauen och Sverige under sommarakademin 2019. Utgångspunkten var vandrarhemmet vid Sala Silvergruva. Härifrån tog man sig till verksamheter och aktiviteter runt om i de båda leaderområdena. Bilden till höger visar en av de aktiviteter inom besöksnäring och äventyr man provade på - höghöjdsbanan på Björnön i Västerås.

SÄTERS KOMMUN

HEDEMORA
KOMMUN

AVESTA
KOMMUN

SALA
KOMMUN

TIERPS
KOMMUN

Älvkarleby
kommun

Gävle
KOMMUN

Sandvikens Kommun

Biosfärområde Älvsjölän Nedre Dalälven
Nedre Dalälvens Intresseförening (NeDa)
Nedre Dalälvens Utvecklingsaktiebolag (NEDAB)

www.nedredalalven.se, info@nedredalalven.se

unesco
Biosfärprogrammet

